

CONTRIBUCIÓ A L'ESTUDI DE LES FALGUERES DE CATALUNYA

per

JOAQUIM M.^o DE BARNOLA, S. J.

**Revisió crítica dels Herbaris Catalans,
aplec de dades dels autors que s'han ocupat de nostres Falgueres,
i enumeració de les citades i observades personalment
a Catalunya ⁽¹⁾**

PRÒLEG

Com a preliminar d'un estudi aprofundit, una vera monografia de les FALGUERES de Catalunya, donem a l'estampa aquesta enumeració crítica amb l'objectiu primari que serveixi de base a aquella i a l'ensemper per a demanar als botànics de nostra terra les notes i dades que puguin mancar-hi, les advertències que creguin del cas fer-nos, els errors que se'ns hagin esllavissat, abans de rematar la tasca que'ns havem imposat; a fi i efecte de caminar amb pas segur, garantia d'èxit falaguer, en la il·lustració de branca tan gaia de la ciència de les plantes.

Coralment, doncs, ho agraiem, així als socis de nostra benvolguda «Institució» com a qualsevol que de debò es des-

---

(1) Aquesta Memòria fou presentada a la «Institució» a principis de 1912, no havent-se publicat fins ara per causes estranyes completament a la bona voluntat de l'autor.

vetlli per al conreu de les ciències naturals en nostre terrer i per la cultura de nostra amada patria.

Hem procurat haver el màxim de dades relatives a FALGUERES, l'existència de les quals ens constava, regirant tots els Herbaris que's conserven en el Museu de la «Real Academia de Ciencias y Artes de Barcelona», en bonhora posats a la nostra disposició per son il·lustrat Secretari, distingit marí i oceanografista, En Joaquim de Borja i Goyeneche; la col·lecció del Dr. Trèmols, oferta amb gran amabilitat per sa Senyora Viuda (1); l'Herbari del Dr. Montserrat, que amb no menys benevolència ens permeté fullejar son actual posseïdor el doctor Joan Bassols; el del Museu local del Monestir de Montserrat, format per nostre consoci i benvolgut amic el Rvnd. P. Adeodat Marcet, O. S. B, i altres de menor importància.

Adoptem l'ordre i la nomenclatura científica proposada per l'il·lustrat Professor de Copenhague, En C. Christensen, en sa magistral «Synopsis Filicum»; puix, encara que algú hi trobi el suposat inconvenient de variar noms usuals, més ben dit, segons nostre parer, l'encert de desterrar *rutinàries sinònimes*, pensem ésser un deure de justícia científica seguir els grans mestres, principalment, si com en nostre cas, s'han imposat greu treball i han fet prou sacrificis pecuniaris per a consultar la major part d'obres d'especialistes, de tot el món, amb l'objecte de ter sa tasca la més perfecta i profitosa possible. Aquesta consideració pren un força més considerable valor per al qui sàpiga l'inextricable laberint de confusió creat per moltíssims autors en la nomenclatura científica de les FALGUERES.

I abans de començar l'enumeració endrecem les més corals mercès a totes les persones que'ns han afavorit en nostra tasca, que no són pas poques.

---

(1) Avui se conserva en el Museu de la «R. A. de C. y A. de Barcelona».

BIBLIOGRAFÍA

OBRES SISTEMÁTQUES ESPECIALISTES CONSULTADES

Christ. Dr. H.: Die Farnkräuter der Erde. 1897.

Christensen C.: Index Filicum. 1906.

Colmeiro Dr. D. M.: Las Criptógamas de España y Portugal.
t. v. 1867.

Ettingshausen C. v.: Die Farnkräuter der Jetztwelt. 1865.

Hooker S. W. J. and Baker. J. G.: Synopsis Filicum. 1874.

Goldschmidt M.: Tabellen zur Bestimmung der Pteridophy-
tenarten. 1901.

Prantl K.: Das System der Farne. 1893.

Rey-Pailhade C. de: Les Fougères de France. 1893.

ÍNDIX

DELS NOMS DELS AUTORS I LLURS ABREVIATURES

A. . . .	Ascherson.	Ehrh. . .	Ehrhart F.
All. . .	Allione C.	Fée. . .	Fée A. L. A.
Bab. . .	Babington C. C.	Forsk. . .	Forskäl P.
Balbis. .	Balbis G. B.	Fr. . . .	Fries E.
Bak. . .	Baker J. G.	Gilib. . .	Gilibert J. E.
Bellardi .	Bellardi L.	Gmel. . .	Gmelin J. F.
Bernh. . .	Bernhardi J. J.	Gray . . .	Gray S. F.
Bertol. .	Bertoloni A.	Guér. . .	Guérin.
Bol. . .	Bolós R.	Gus. . .	Gussone.
Bory . . .	Bory de St. Vi- cent.	Hk. . . .	Hooker W. J.
Br. R. . .	Brown R.	Huds. . .	Hudson W.
Cav. . .	Cavanilles A. J.	Hoch . . .	Hoch W. D. J.
Christ. .	Christ H.	Klt. . . .	Kaulfuss G. F.
Colm . . .	Colmeiro M.	Ktze. . .	Kuntze O.
Clem . . .	Clemente.	Lag. G. et Cl. . . .	Lagasca M., Gar- cía D. y Cle- mente S. de R.
Clus. . .	Clusius Ch.	Lam. . . .	Lamark J. B.
Csta. . .	Costa A. C.	Le Gr. . .	Le Grand.
D. C. . .	De Candolle.	L., Lin. .	Linné C.
Deakin .	Deakin.	Link . . .	Link H. F.
Desf. . .	Desfontaines R. L.	Liljebl. .	Liljeblad S.
Desv. . .	Desvaux A. N.		
Döll. . .	Döll J. C.		

Lois. . .	Loiseleur.	Schott . .	Schott H.
Desl. . .	Deslongchamps.	Schreb. . .	Scheber J.
Lowe . .	Lowe E. J.	Schultz . .	Schultz F. W.
Ludwig .	Ludwig C. G.	Schum. . .	Schumacher C.F.
Masf. . .	Masferrer.	Scop. . . .	Scopoli J. A.
Maxon .	Maxon W. R.	Sm.	Smith J. E.
Mayer .	Mayer. C. A.	Spr.	Sprengel C.
Mett. . .	Mettenius G.	Stokes . .	Stokes J.
Michx. .	Michaux A.	Sw.	Swartz O.
Milde .	Milde J.	Tausch . .	Tausch J. F.
Moore .	Moore T.	Thbg. . . .	Thunberg C. P.
New. . .	Newmann E.	Todaro . .	Todaro A.
Opiz . .	Opiz P. M.	Turcz. . .	Turczaminow N.
Poir. . .	Poiret.	Vayr. . . .	Vayreda E.
Pr. . . .	Presl. C. B.	Vill.	Villars D.
Pring. .	Pringel.	Viv.	Viviani D.
Req. . .	Requien.	Vogler . .	Vogler J. A.
Roth . .	Roth A. W.	Wall	Wallich N.
Rupr. .	Ruprecht F. J.	Wallr. . .	Wallroth F. G.
Sac. . .	Saccardo.	Watelet .	Watelet M. A.
Sadl. . .	Sadler J.	Willd. . .	Willdenow K. L.
Salisb. .	Salisbury R. A.	Wimm. . .	Wimmer.
Schkuhr.	Schkuhr F.	Wither. .	Withering W.
Scholtz .	Scholtz H.	Wulf . . .	Wulfen.

CONCEPTE GENERAL DE LES FALGUERES

Són les FALGUERES el grup superior de les *Criptògames vasculares*; es caracteritzen sota aquest respecte per la manca de flors, i per tenir l'aparell vegetatiu format per arrels, tany i fulles. A l'exterior es presenta dit aparell amb fulles de llimb ben desenrotllat, i amb ramificació lateral, quan en té, que és el cas més ordinari.

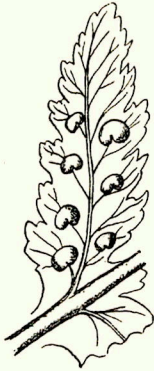

Fig. 1

Però si ens hi fixem detingudament, veurem que, també per un regular, arribades les fulles a son desenrotllament normal s'hi formen al revers (a totes o a algunes d'elles), uns apèndixs (v. fig. 1) diversament col·locats, coberts o nus; encara que en comptats gèneres apareixen aquests en la prolongació d'aquelles. Això ens diu que les fulles de les FALGUERES no són simplement òrgans destinats a les funcions vegetatives, puix els dits apèndixs contenen els òrgans reproductors. Per causa de tenir aquesta doble funció no se les anomena fulles, com a les de la majoria de les plantes, sinó *frondes*.

Passem als òrgans reproductors. Si considerem una fulla ja formada, de la *falguera mascle*, per ex., veurem en son revers unes taquetes reniformes, grisenques, que cobreixen unes petites càpsules brunes o de color de cafè (reprenem la fig. 1). Aquelles són l'*indusia* o *velamen*, membrana protectora de les segones o *esporangis*, que contenen

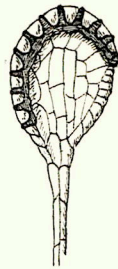

Fig. 2

en son sí els òrguens reproductors. No sempre existeix aquella.

Els *esporangis* es formen a despeses d'una cèl·lula epidèrmica (cèl·lula inicial), que per successives divisions s'allarga en un petit peu, constituït per dugues files de cèl·lules, que sostén una capseta closa, més o menys arrodonida, i amb part de les cèl·lules de la periferia diversament diferenciades, més fortes, que volten gaire bé tot l'encontorn, com prolongació del mateix peu (fig. 2), i constitueix una mena d'anell, restant les altres cèl·lules

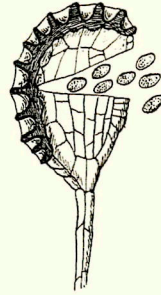

Fig. 3

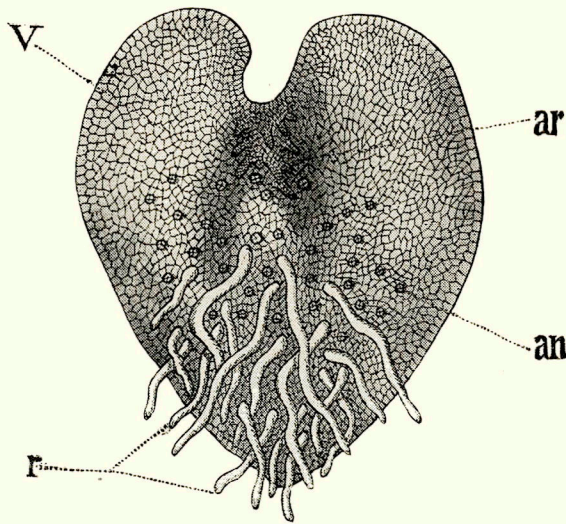

Fig. 4

de la capsula més fines i amples. Tal és l'*esporangi*. Vinguda l'època de la maduració la capsula es trenca per la part més feble (fig. 3), degut a l'evaporació més ràpida de les cèl·lules de l'anell, amb la disminució subsegüent de pressió en son interior, que les fa contraure's cap a la part exterior. Mercès a aquesta escisió resten lliures les espores, com si diguéssim les llavors, que

com fina pols eren contingudes a l'interior dels *esporangis*.

Aquests no acostumen pas a ésser isolats, es troben generalment agrupats, en línies, en cercles...; agrupacions que es denominen *sori* (fig. 1).

El procés indicat constitueix la disseminació de les *espores*, la germinació de les quals no dona lloc a una nova planta, sinó a una làmina verda, petita, el *protal·lium* (fig. 4), de forma escudada (v), sota de la qual es formen els elements sexuals, els mascles o *anteridis* (an) cap a l'exterior, i els femenins o *arquegonis* (ar) endinsats en el *protal·lium*; a l'ensemps que en la part mitjana apareixen unes petites arrels, *rizoides* (r), destinades a fixar-lo en la terra i encarregades de l'absorció.

La fusió del protoplasma dels *anterozoids* (fig. 5, a), produïts pels *anteridis*, amb el de l'*oosfera* (o), part essencial del *arquegoni*, dona naixença a la *ovocèl·lula*, que per partícions successives formarà una nova falguera.

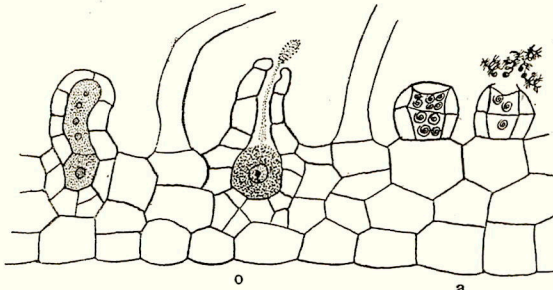

Fig. 5

Hi ha doncs, alternància de

forma en la reproducció de les falgueres, dintre d'un cicle complet; primer: planta amb els òrgans reproductors, o *gametos*, que constitueix la *gametofita*, representada per el *protal·lium*, i que prové de la germinació de les *espores*; i segon: la que produïda pel desenrotllament de l'ovocèl·lula dona lloc a les *espores* és l'*esporofita*.

El coneixement exacte d'aquesta mena de reproducció es deu al Comte Lesczye-Suminsky (1848), el qual la va expli-

car per primera vegada, essent després confirmat per les clàssiques investigacions de Hofmeister (1).

CLAU ANALÍTICA DE LES FAMÍLIES

Esporangis amb anell transversal complet; *frondes* delicades, translúcides, constituïdes per una sola capa de cèl·lules.

F. I. HYMENOPHYLLACEAE (p. 106).

Esporangis amb anell longitudinal incomplet; *frondes* membranoses o coriàcies, opaques, constituïdes per diversos estrats de cèl·lules.

F. II. POLYPODIACEAE (p. 107).

Esporangis en la terminació de *frondes* bipennatisectes. Plantes de gran talla.

F. III. OSMUNDACEAE (p. 159).

Esporangis en espiga sortint de la base d'una *fronde* sencera, o pennatisecta. Plantes petites.

F. IV. OPHIOGLOSSACEAE (p. 160).

---

(1) V. «Kryptogamen» von Dr. M. Möbius.

CLAU DICOTÒMICA DE LES SUB-FAMILIES

1	{	<i>Sori</i> disposats en l'extrem d'un nervi que s'allarga formant un <i>receptacle</i> columnar, que ix de la fronde.	
			H Y M E N . V E R A E (p. 106).
		<i>Sori</i> situats en el <i>revers</i> de les frondes fèrtils. 1	
1	{	<i>Sori marginals</i> , diversament agrupats en el marge de les frondes.	
			P T E R I D I E A E (p. 145).
		<i>Sori dorsals</i> , distribuïts regularment o irregularment. 2	
2	{	<i>Sori no recoberts</i> de cap mena d' <i>indusia</i> .	
			P O L Y P O D I E A E (p. 157).
		<i>Sori mes o menys recoberts</i> per una <i>indusia</i> 3	
3	{	<i>Indusia amb inserció central o radiant</i> .	
			A S P I D I E A E (p. 111).
		<i>Indusia amb inserció lateral</i> 4	
4	{	<i>Inserció indusial reduïda</i> .	
			W O O D S I E A E (p. 107).
		<i>Inserció indusial ampla</i> .	
			A S P L E N I E A E (p. 123).

CLAU ANALÍTICA DE LES TRIBUS:

	{	<i>Sori arrodonits.</i>	1
	{	» <i>no arrodonits.</i>	2
		<i>Sori amb indusia.</i>	
1	{	ASPIDIINAE (p. 111).	
	{	<i>Sori sense indusia.</i>	
		POLYPODIINAE (p. 157).	
	{	<i>Sori coberts per escates o pels, o bé en la anastòmosi de les terminacions dels nervis.</i>	
2	{	CHEILANTHINAE (p. 146).	
		<i>Sori no coberts, ni en dita disposició.</i>	3
		<i>Sori en la part lliure d'un nervi terminal.</i>	
		ASPLENIINAE (p. 123).	
	{	<i>Sori linears, obloncs, en el trajecte i extremitat dels nervis, prop de l'extrem del llim foliar.</i>	
		GIMNOGRAMMINAE (p. 145).	
3	{	<i>Sori en l'arc exterior d'una reticulació nerviosa.</i>	
		BLECHNINAE (p. 144).	
		<i>Sori en dents de l'indusia, prolongació doblegada del marge frondífer.</i>	
		ADIANTINAE (p. 151).	
		<i>Sori en altra disposició</i>	4
	{	<i>Indusia linear, seguida, persistenta.</i>	
		PTERIDIINAE (p. 153).	
4	{	<i>Falsa indusia, constituïda per una membrana en forma de copa, cap a l'extrem dels lòbuls.</i>	
		WOODSIINAE (p. 107).	

CLAU DICOTÓMICA DELS GÈNERES:

	{	<i>Frondes totes iguals</i>	A
	{	<i>Frondes dimorfes</i> , les fèrtils o sexuals diferents de les estèrils	B
A —			
	{	Sori en el revers de les frondes	1
	{	» » la terminació de les frondes	14
	{	» » la prolongació dels nervis.	
		HYMENOPHYLLUM (p. 106)	
1	{	<i>Sori no indusiats</i>	2
	{	<i>Sori amb indusia</i> (de vegades atrofiada)	6
2	{	<i>Sori linears oblongats</i>	3
	{	» <i>arrodonits</i>	5
3	{	Frondes amb el revers cobert de pèls o escates	4
	{	» <i>nues al revers</i> .	
		ANOGRAMMA (p. 145)	
	{	<i>Sori seguint la línia marginal</i> .	
		NOTHOLAENA (p. 147)	
4	{	<i>Sori entremig d'escates</i> de color d'aram.	
		CETERACH (p. 143)	
	{	<i>Sori espargits o en series regulars</i> .	
		POLYPODIUM (p. 157)	
5	{	<i>Sori dístics i envoltats d'un cercle de pèls</i> .	
		WOODSIA (p. 106)	

6	{	<i>Sori marginals</i>	7
		» <i>en altra disposició</i>	10
7	{	<i>Sori arrodonits</i>	8
		» <i>linears</i>	9
	{	<i>Sori tapats pel marge de la fronde</i> doblegat.	
		CHEILANTHES (p. 149)	
8	{	<i>Sori tapats per l'indusia</i> , provinent del marge de la fronde, i dehiscent interiorment.	
		ADIANTUM (p. 151)	
	{	<i>Sori en serie marginal</i> .	
		DRYOPTERIS (partim) (p. 110)	
9	{	<i>Sori en la línia marginal no interrompuda</i> . . .	13
		<i>Sori en la línia marginal interrompuda vers l'àpex</i> .	
		PTERIDIUM (p. 156)	
10	{	<i>Linears u oblongs</i>	11
		<i>Arrodonits u orbiculars</i>	12
	{	<i>Indusia que s'obre per una fissura longitudinal</i> a la part mitjana.	
		PHYLLITIS (p. 125)	
11	{	<i>Indusia lliure cap al nervi central</i> .	
		ASPLENUM (p. 129)	
	{	<i>Indusia allargada</i> .	
		ATHYRIUM (partim) (p. 123)	
	{	<i>Indusia subreniforme, lliure de cara al marge de la fronde</i> .	
		CYSTOPTERIS (p. 107)	
12	{	<i>Indusia reniforme</i> .	
		DRYOPTERIS (p. 110)	
		<i>Indusia peltada</i> .	
		POLYSTICHUM (p. 119)	
	{	<i>Indusia rudimentaria</i> o abortada.	
		ATHYRIUM (partim) (p. 123)	

	<i>Indusia coberta pels sori a la maduració.</i>	
13	{ <i>Indusia no coberta.</i>	PELLÆA (p. 146)
		PTERIS (p. 153)
14	{ <i>Frondes grans bipinnatisectes.</i>	OSMUNDA (p. 159)
	{ <i>Frondes petites o mitjanes.</i>	15
15	{ <i>Frondes senceres.</i>	OPHIGLOSSUM (p. 160)
	{ <i>Frondes pennades.</i>	BOTRYCHIUM (p. 161)
B —		
	{ <i>Sori subrodons tapats pel marge de la fronde molt reflexat.</i>	CRYPTOGRAMMA (p. 150)
	{ <i>Sori linears, parallels al nervi mitjà dels segments.</i>	BLECHNUM (p. 144)

TAULA SISTEMÀTICA FINS ALS GÈNERES

Classe	Sub-classes	Ordre	Famílies	Sub-famílies	Tribus	Gèneres
1. FILICES	1. FIL. LEPTOSPORANGIATÆ	EUFILICINÆ	I. HYMENOPHYLLACEÆ.	I. VERÆ	. . . . .	1. Hymenophyllum
			2. Woodsiæ	1. Woodsiæ	. . . . .	2. Woodsia 3. Cystopteris
2. OPHIOGLOSSATÆ	3. OPHIOGLOSSACEÆ	EUFILICINÆ	3. Aspidiæ	2. Aspidinæ	. . . . .	4. Dryopteris 5. Polystichum
			4. Asplenie	3. Asplenie	. . . . .	6. Athyrium 7. Phyllitis 8. Asplenium 9. Ceterach
3. OPHIOGLOSSATÆ	4. OPHIOGLOSSACEÆ	EUFILICINÆ	II. POLYPODIACEÆ	4. Blechnie	10. Blechnum	
			5. Pteridiæ	5. Gymnogramminæ	II. Anogramma	
4. OPHIOGLOSSATÆ	5. OPHIOGLOSSACEÆ	EUFILICINÆ	6. Cheilanthinæ	6. Cheilanthinæ	. . . . .	12. Pellaea 13. Notholaena 14. Cheilanthes 15. Cryptogramma
			7. Adiantinæ	7. Adiantinæ	16. Adiantum	
5. OPHIOGLOSSATÆ	6. OPHIOGLOSSACEÆ	EUFILICINÆ	8. Pteridiæ	8. Pteridinæ	. . . . .	17. Pteris 18. Pteridium
			9. Polypodiæ	9. Polypodiinæ	19. Polypodium	
6. OPHIOGLOSSATÆ	7. OPHIOGLOSSACEÆ	EUFILICINÆ	III. OSMUNDACEÆ	. . . . .	. . . . .	20. Osmunda
			IV. OPHIOGLOSSACEÆ	. . . . .	. . . . .	21. Ophioglossum 22. Botrychium

FILICALES

I.^a Subclasse.—**FILICALES LEPTOSPORANGIATÆ**

Serie.—EUFILICINEÆ

I.^a Família.—HYMENOPHYLLACEÆ

I.^a Subfamília.—VERÆ

I. Gènere.—**Hymenophyllum** L. 1753.

I. **H. tunbridgense** L.

Sinonímia: *H. alatum* Willd.

CHRISTENSEN—Europa atlant. et medit.

COLMEIRO—Hab. «España en lugares sombríos y húmedos de los Pireneos».—El comprèn sota el gèn.: *Trichomanes*.

No tenint cap altra dada més concreta, ens sembla molt dubtosa l'existència d'aquesta falguera a Catalunya. Resta doncs com especie crítica.

2.ª Fam.—POLYPODIACEÆ

1.ª Subfam.—WOODSIEÆ

1.ª Tribu.—WOODSIINÆ

2. Gèn.—**Woodsia** R. Brown 1810.

1. **W. alpina** (Bolton) Gray.

Sinon.—*Achrostichum hyperboreum* Liljeblad.

Ceterach alpinum D. C.

Polypodium Arvonium Smith.

» *hyperboreum* Swartz, Schkuhr, Willdenow.

Woodsia Arvonica Koch.

» *hyperborea* R. Brown.

» *pilosella* Ruprecht.

» *pubescens* Opiz.

» *subcordata* Turczaninow.

COLM. (sub: *W. hyperborea* R. Br.), «Altos Pireneos
»de Cataluña, en el valle de Arán cerca de Viella,
»(Lapeyr.)»

COSTA, (*Fl.*), (sub: *W. h.* R. Br.), «Pico de Barranchs
»de la Maladetta, Duf. (ex Zett.); rocas vecinas de
»las nieves perpétuas, Csta.; Valle de Viella, Lap.—
»Julio.—Ag.»

COSTA, *Herb.*; Maladetta, Benasque (Costa).

WILLKOMM ET LANGE (sub.: *W. h.* R. Br.), «Ad rupes
»regionis alpinæ Pyreneor. Aragoniæ raro, (Pico de
»Barancs montis Maladetta, Duf.; valle de Arán,
»pr. Viella, Lap.)»

ment, car en el Herbari d'En Sauras (1) hi ha una etiqueta amb dita localitat.

COSTA, (*Fl.*): «Pirineos y demás montes altos de Cataluña, en sitios sombríos. — Ver.» — (Suplem.): «Montseny, Berga, Nuria, Valle de Arán y en otros sitios de la región montana.»

COSTA, (*Herb.*): Besv., Montseny, Puiggarí; S. Marsal, Trèmols.—Id. id. Sitios selvosos. Montseny.

Els exemplars tenen els segments força allargats.

Deuràn doncs referir-se a una de les varietats:

var.: *anthriscifolia* Koch., o:

» *cynapifolia* » Sense nova revisió no'ns podem determinar per quina d'elles.

GIBERT, DR. AG. M.^a: «Marges humits, Prades», (*in litt.*).

SAURAS (*Herb.*): Montserrat, Set Cases, Vall d'Aràn, Ripoll can Solà dels Bufadors, Jul. 1871.

Els primers exemplars sense nom específic; el darrer ni genèric tan sols.

TREMOLS (*Herb.*): Montseny, Castellseràs.

VIDAL (*Herb.*): Puertos de Horta.

Hi ha un exemplar sense indicació de localitat.

WK. ET LGE.: «Ad rupes umbrosas per omnem forsan Hispaniam, in boreali ad muros etiam regionis inferioris. Pyren. ad pontem de Viella Lap. Montseny (Csta!).»

Tenim exemplars de Cabrera (Collsacabra), Bellmunt i dels rasos de Peguera.

---

(1) V. infra.

4. **C. alpina** (L.) Desv.

Sinon.—*Aspidium Taygetense* Bory

» *viridulum* Desv.

Cyathea alpina Roth.

Cystea » Smith

Cystopteris Canariensis Presl.

» *Dickieana* Sim.

» *emarginulata* Presl.

» *fragilis*, b. *alpina* Desv.

» , var. *sempervirens* Moore

» , var. *Dickieana* »

Davallia humilis Hooker

Microlepidia humilis Presl.

Polypodium alpinum Wulfen.

» *diaphanum* Bory

COSTA (*Fl.*): «Un solo ejemplar cogido en la montaña

»de Arties del valle de Arán me parece de esta

»especie.»—(sub: «*C. alpina* Lk.? Gr. et G.)»

COSTA, (*Herb.*): Valle de Arán.—Pir. centr. (Costa).

5. **C. montana** (Lam.) Bernh.

Sinon.—*Cystopteris Allionii* Newmann

» *myrrhidifolium* Newmann

Polypodium » Villars

COLM.: «En Catal. en el valle de Arán (Isern). Monta-

»ña de Arties (Costa).»

COSTA (*Fl.*): «Valle de Arán (Isern)!, Arties y otros

»sitios de aquella comarca. Ver.»

COSTA (*Herb.*): Pirin. centr., Nuria, Montseny (Trem.).

Un exemplar sense nom específic, ens sembla jove i de molta ufana i per això no tan fàcilment determina-

ble. Un altre amb la llegenda: «Nuria (Trèmols)»,
té els segments dividits en son àpex.

WK. ET LGE.: «Ad rupes umbrosas vallis de Arán
«(Isern!)».

3.ª Subfam.—ASPIDIÆ

2.ª Tribu.—ASPIDIINÆ

4. Gèn.—**Dryopteris** Adanson 1763.

Subgèn.: a) **Eudryopteris**.

Especies:

a	{	Frondes pennatisectes	b)
		» bipennatisectes	c)
		» tripennatisectes, triangulars, allargades	<i>dilatata</i> (Hoff.) Gray
b	{	oblongues, amb els segments pennatífids	<i>cristata</i> (L.) Gray
		oblongo-llanceolades, segments pennatipartits	d)
c	{	piramidals i glanduloses.	<i>rigida</i> (Hoff.) Und.
		llanceolades.	<i>spinulosa</i> (Müll.) Ktze.
d	{	amb els segments inferiors molt més curts que'ls mitjans	e)
		gaire bé iguals.	<i>oreopteris</i> (Ehrh.) Maxon
e	{	amb els lòbuls sencers	<i>thelypteris</i> (L.) Gray
		» » » » dentats en la punta	<i>felix mas</i> (L.) Schott.

6. **D. cristata** (L.) Gray

Sinon.:—*Aspidium Lancastricense* Sprengel

» *spinulosum*, subs.: *b. cristatum* Milde.

Lastraea callipteris Neumann

Nephrodium Lancastricense Desv.

Polipodium calipteris Ehrhart

Polystichum » D. C.

COLM.: (sub: *Polystichum*) «Montserrat (Texid.); S.

»Llorens de Cerdans (Comp.)»

COSTA (*Herb.*): «Camprodón (Isern); Montserrat, cæ-

»terisque montibus, sed minime *frequens*. Trèmols

»in Montseny sat copiosus»—(Sub.: *Polystichum*).

Wk. ET LGE. (sub.: *Polystichum*) «Ad. rupes prope

»Manera, Custoja, S. Llorens de Cerdans (Comp.)»

N. En l'Herb. Trèmols no hi ha cap exemplar de Cata-

lunya.—El P. Marcet no'l té pas recollit de Mont-

serrat.

7. **D. filix mas** (L.) Schott

Sinon.: *Aspidium nemorale* Gray

Polypodium » Salisbury

COLM.: «Cat. (Palau, Sanpots); Gavá (Sanpots);

»Montserrat (E. Bout.); Olot (Pourr.); Mataró (Sal-

»vañá); Senet (Isern); Pir. (Costa); Vich (Masf.):

»Valle de Baños (Timb.);» (sub: *Polystichum*).»—

»En sitios montuosos y selvosos.

»N. v.: *Falguera* (Palm.), *Id. mascle* (Oliver); *Fal-*

»*sia mascle* (Sanpots), *Fouguera mascle* (Costa).»

COSTA (*Fl.*): «Bosques, setos de los montes de Catalu-

»ña, incluso los Pir.; ver.»—(sub: *Polystichum*).

»N. v. *Falguera* o *Fouguera mascles*.»

COSTA (*Herb.*): Montseny, Pir. centr., Berga, Surroca.

SAURAS (*Herb.*): (sub: *Polystichum*) Pir. orient catal.

Hi ha dos exemplars sense escates. Sens dubte caigudes amb el temps.

TREMOLS (*Herb.*) (sub: *Polystichum*): Benasc, Montseny, Nuria, Set-Casès.

WK. ET LGE.: «In locis umbrosis, sepibus, dumetis, »silvis, ad rivos per totam fere Hispaniam, in borea- »li frequens et regionem præcipue inferiorem occu- »pans, in australi non nisi in regione alpina.»

8. **D. oreopteris** (Ehrh.) Maxon

Sinon.—*Aspidium montanum* Ascherson, Milde.

» *odoriferum* Gray

Hemestheum montanum Newman

Lastræa montana Lowe., Moore

Polypodium fragans Hudson

» *limbospermum* Allioni

» *montanum* Vogler

» *pteroides* Villars

» *Thelipteris* Bolton

Polystichum montanum Roth.

BOFILL (*Herb.*): (sub: *Polystichum*), Camprodón 1875 (Bolós).

COLM. (sub: *Polystichum*), Montseny (Puigg.)

COSTA (*H.*), (sub: *Polystichum*), «Al pié del puerto de »Benasque, Zett. No la tengo todavía de Catalu- »ña.»—(Suplem.) «Montseny 6 Junio 1867 Puigg. »Frondes pequeñas no desarrolladas.»

9. **D. rigida** (Hoffm.) Und.

Sinom.: *Aspidium fragrans* Gray

» *pallidum* Bory

Nephrodium brachypterum Ehrharht

Polypodium fragrans Villars

» *odoratum* Poiret

» *Villarsii* Bellardi

Polystichum strigosum Roth.

COLM.: (sub: *Polystichum*), «Valle de Arán (Lapeyr.)»

COSTA (*Fl.*): (sub: *Polystichum*), «Valle de Arán en el
»bosque de Bertrem, Lap.»

TREMOLS (*Herb.*): (sub: *Polystichum*), Vall d'Aràn.

WK. ET LGE. (sub: *Polystichum*), «In fissuris cavis-
»que rupium calcarear. in regione alpina. α) in
»Pyren. Catal. (silva de Bertrem in valle de Arán,
»Lap.)»

10. **D. spinulosa** (Müll.) O. Ktze.

Sinom.: *Lophodyum spinosum* Newman

Polystichum » Roth.

BOFILL (*Herb.*), (sub: *Polystichum*), Tragurà (Pirineus 1888 (Bolós).

COLM. (sub: *Polystichum*), «Set-Cases, Bosch del Carboner (Vayr.)»

COSTA (*Herb.*), Bosc del Carboner, Pirineus (Costa), (sub: *Polystichum*).

TREM. (*Herb.*), (sub: *Polystichum*), Nuria Set-Cases, Vall d'Aràn.

WK. ET LGE. «In locis humidis umbrosis Hispaniæ
»boreal. et orientalis.»

11. **D. dilatata** (Hoffm.) GraySinom.—*Aspidium campylopterum* Ktze.» *dumetorum* var. Smith, Moore

Milde.

Lastræa multiflora var. New.» *collina* var. »» *glandulosa* var. »» *maculata* var. Deakin*Lophodium glanduliferum* var. New.*Nephrodium expansum* Presl.*Polypodium multiflorum* var. Roth.» *aristatum* Villars» *tanacetifolium* Hoff.*Polystichum multiflorum* var. Roth.» *tenacetiflorum* var. D. C.

COLM.: «Valle de Camprodón (Isern) Set-Cases (Vayr.)»

(Sub: *Polyst. spinulosum*, β *dilatatum* Gr. et Godr.)COSTA (Fl.): «Valle de Camprodón (Isern), base de la
«Maladetta, Zet.—ver., otoño.»

Dit Autor no la posa com a espècie, però l'identitat de localitats de les altres cites fa que l'incloquem en aquesta. Confirma aquesta apreciació ço que anota en el «Suplemento» a la Flora: «Pirineos orientales en el Bosch de Carboné encima Set-Casas, »Vayr. !—Parece más bien la β . *dilatatum* Gr. et »Godr. que la α , *vulgare*.»—(Sub: *Polystichum*).

WK. ET LGE.: «Pyreneor. Catal. (Maladetta, Zett).»

Dels Autors citats i consultats uns la tenen com a varietat, d'altres la consideren com a sub-espècie, grup taxonímic que no sols no adopten molts naturalistes, ans creuen que no té raó d'existir en siste-

màtica. No mancant per altra part qui la citi com a veritable espècie (1); i considerant tant eficaces les diferències que's puguin aduir, com les que per ex. han fet dividir l'antigua espècie *Polystichum aculeatum* (L.) Schott. en dugues, ans tingudes com a varietats; la aduim com a vera espècie.

12. **D. thelypteris** (L.) Gray

Sinon.—*Aspidium palustre* Gray

Lastræa palustris Smith

Polypodium palustre Salisburi

Thelypteris palustris Schott

COLM. «Cat. en S. Jerónimo del valle de Hebrón (Salv.),
»y otras partes (Comp.)» (sub: *Polystichum*).

COSTA (Fl.) «Monte de S. Jerónimo c. de Barcelona.»
(sub: *Polystichum*). Colm. «No lo he visto.»

Ens sembla tractar-se d'un error en la cita del Colm.
i dels qui l'han copiada. Inutilment, com En Costa
l'hem cercat en dita localitat.

WK. ET LGE. (sub: *Polystichum*), «In locis paludosis
»regionis inferioris Galleciæ boreal..... et Cata-
»laun., (Mont. S. Jerónimo pr. Barcinon., Colm.)»

Aquesta espècie, (l'existència de la qual amb tot no
neguem en principi o per sistema a Catalunya), pot
ésser que sigui la més crítica de nostra Flora filicí-
nia. En efecte: on tenim abundantament ací els es-
tanys amb *Sphagnum* i els aiguamolls turbosos ple-
gat amb condicions climatèriques propícies per a

(1) R. de Litardière. «Contribution à l'étude de la Flore ptéridologique de la pé-
ninsule ibérique»—Bull. de Géogr. botanique, n 255 — 1911.

la formació de turberes, estacions requerides per al desenrotllament d'aquesta especie, segons hem tingut ocasió d'observar a Holanda, on la recollirem anys enrera? Noti's que fins les sinonímies específiques totes coincideixen en suposar-la propia de formacions llacunoses. Si es trobava en nostra terra caldria cercar-la en nostres Pirineus en indrets semblants a Baigorri i Lac de Lourdes.—L'Herbari Trèmols no té ni un sol exemplar de Catalunya; igual cal dir dels altres Herbaris consultats. En Vayreda en son preuat treball «Plantas notables »por su utilidad y rareza que crecen espontáneamente en Cataluña» (1) en les cites corresponents a les Falgueres hi inclou aquesta especie (pàg. 191) en la localitat: «Baus del Ase, c. Prats de Molló »(Companyo.)» Per dissort no'ns consta amb seguretats si es tracta d'un punt de nostre terror o del francès, encara que pensem ésser d'aquet. Aquesta nota per tant no desfà pas allò que deixem apuntat.

Subgèn.: *b) Phegopteris.*

Frondes d'encontorn triangular deltoide . . .
 . . . . . *Linneana* C. Chr.
 » » » piramidal . . . . .
 . . . . . *phegopteris* (L.) C. Chr.

13. **Ph. Linneana** C. Chr. (*Polypodium Dryopteris* L.)

Sinon.—*Polypodium pulchellum* Salisbury.

(1) «Anal. de la Soc. Esp. de Hist. Nat.», t. VIII, 1879.

COLM.: (sub: *Polyp. Dryopt.*), «Cat. en los montes de
»Nuria (Salv., Pourr.); Valle de Arán (Villiers,
»Texid.); Montserrat (E. Bout.); Puigmal (Tex.);
»Espinalbell, Costabona, Set-Cases (Vayr.); Berga
»(Comp.)»

COSTA (*Fl.*): «Montes de Nuria, Colm.; uno del Herb.
»Bolós no tiene localidad»—(Sub: *Polyp. Dryopt.*)

COSTA (*Herb.*): Baga de Tarrés; Gisclareny; Berga (Cos-
ta, Compañó); Costa Bona, Set-Cases, Morens
(Vayr.); Nuria (Trèmols, Costa, Puigg.)

SAURAS (*Herb.*): Nuria; Gisclareny (Compañó); Berga
(sub: *Polyp. Dryopt.*)

TREMOLS (*Herb.*): Nuria; Vall d'Aràn. (sub: *Polyp.*
Dryopt.)

TREMOLS (*Herb.*): Nuria; Vall d'Aràn. (sub: *Polyp.*
Dryopt.)

WK. ET LGE.: «In sylvis umbrosis (praecipue fagetis)
»regionis montanae..... Catalaun. pyrenaicae; (Mon-
»tes de Nuria, Colm.)»

14. **Ph. phegopteris** (L.) C. Chr.

Sinon.: *Phegopteris polypodioides* Feé, Mille.

» *vulgaris* Mett.

Polypodium connectile Michaux

» *latebrosum* Salisbury

» *phegopteris* L.

COLM.: «Set-Cases i Costabona (Vayr.)»; (sub: *Polyp.*
»*lyp.*)—N. vulg.: «Falgueres» (Vayr.)»

COSTA (*Fl.*): (sub: *Polyp.*). «Debajo de el Pto. de Be-
»nasque, Zett.»—(Suplem.): «No se encontró toda-
»vía el *P. Phegopteris.*»— (?) —

SAURAS (*Herb.*): (sub.: *Polyp.*), P. de Benasc.

TREMOLS (*Herb.*): » » , Espinal, ?

WK. ET LGE.: «In Catalaunia (in silvis locisque hu-
»midis prope Set-Cases, Costabona (Vayreda).»

»N. v.: «Falgueras.»

La cita de Wk. et Lge. és presa d'En Vayreda (1),
encara que aquest diu que el nom vulgar és: «Fal-
»gueras. Como a casi todos los helechos de fronde
»grande.» Hi afegeix que era trobat pel juliol.

5. Gén.—**Polystichum** Roth. 1799.

Espècies:

a	{	Frondes pennades . . . . . <i>lonchitis</i> (L.) Roth.
		» bipennades . . . . . b)
b	{	amb els segments falciformes, i sols els dos inferiors auri- culats. . . . . <i>lobatum</i> (Hudson) Pr.
		no falciformes, i gaire bé tots au- riculats . . . . . <i>aculeatum</i> (L.) Schott.

15. **P. aculeatum** (L.) Schott.

Sinon.: *Aspidium angulare* Willd.

» *fuscatum* »

» *orbiculatum* Desv.

Hipopeltis lobulata Bory ?

Polypodium angulare Fries

» *appendiculatum* Hoff.

» *setiferum* Forsk.

Polystichum angulare Bab., Presl., Moore, Fée.

(1) «Plantas notables de Cataluña», p. 190.

- COLM.: (sub: *Aspidium*, β *angulare* Gren.) «cercanías
»de Castanyadell en el predio de Canises (Masf.)»
- COSTA (*Fl.*): (sub: *Aspidium*) «Montes próximos a Bar-
»celona, en S. Jerónimo y hácia Berga, Colm. ! ,
»Olot; Bolós—al pié del puerto de Benasque, Zett.—
»No lo he visto en la vertiente española. Ver., oto-
»ño. Desde Enero en el Jardín Botánico. N. B. La
»forma que se cultiva en dicho Jardín, procedente
»de excursiones es la de fronde grande, segmentos
»casi todos con orejuela y los grupos de esporan-
»gios pequeños y menos numerosos.»—(Suplem.):
» β *angulare* Gr. Godr.—Cerca Catanyadell en el
»predio de Canises, Masf. ! — Igual al descrito en
»el Catálogo y al que poseo de Bélgica.»
- COSTA (*Herb.*): (sub: *Aspidium*) pr. Barc. (Costa).—
v. *angulare* Castanyadell (Costa).
- SAURAS (*Herb.*): (sub: *Aspidium*) Vallvidrera, Guille-
rías, Nuria.
- TREMOLS (*Herb.*): (sub: *Aspidium*) Maladetta, Olot
versus el Grau—Vallvidrera—Castellseràs.
- WK. ET LGE.: (sub: *Aspidium* β *angulare* Gren.):
«praecipue in Hisp. boreali—Castanyadell, in præ-
»dio Canises (Masf.)—Pyr. Cat. (Colm.)»

16. **P. lobatum** (Huds.) Pr.

- Sinon.: *Aspidium aculeatum* Schkuhr., Willd, Kuntze
»   »   a) *vulgare* Doll., Koch.
»   »   subs. *lobatum* Milde.
»   *intermedium* Sadler.
»   *minutum*   »
Hypopeltis aculeata var. a) *vulgaris* Sac.

Polypodium aculeatum L.

» *Pluckenettii* Loiseleur.

Polystichum aculeatum Roth., Hoff., Lowe, Moore.

» *Pluckenettii* D. C.

COLM: (sub: *Aspidium* α) *vulgare*: «Berga (Salv.)—
»Monte de S. Jerónimo (Salv., Colm.)—Pix (Quer)
»—Montserrat (Pourr., E. Bout.)—Valle de Arán
»(Villiers)—Olot (Bolós)—Vallvidrera, alto Ampur-
»dán, Camprodón (Texid.)—Vich (Masf.)—Vidrà—
»Guillerías, N.^a S.^a del Mont (Vay.)»

Wk. ET LGE: (sub: *Aspidium*): «In fissuris rupium
»umbrosis, sepibus dumetisque regionis montanæ
»et alpinæ passim, α.) *vulgare* Gren. præcipue in
»australi et orientali... Catalaun. (S. Jerónimo pr.
»Barcinon., Berga, Colm.) ... rarius in boreali».

Qualque confusió hi ha en les cites fetes amb les dugues darreres espècies. No havent pogut disposar de les bones obres especialistes que ara tenim, quan fa ben bé 7 anys començarem a recollir material per a l'estudi seriós de la Flora filicinia de nostra terra i anar escrivint aquesta «Enumeració», no haviem format criteri sobre la separació en dugues espècies fermes, de les quals els autors antics feien, quan més, varietats. Pensem no ésser ara temps de revisar els Herbaris consultats, ni'ns vaga fer-ho, esperant altra ocasió per a aclarir-ho millor. L'admissió d'aquestes dugues dites espècies la trobem prou fonamentada en l'*Index* de Christensen (1). Es gaire bé segur que ambdugues se troben barrejades en força indrets. Po-

(1) «Index Filicum», pàgs. 575, 578 i 583.

dem citar amb certesa l'esp. *lobatum*, com a especialment estudiat dels nombrosos exemplars de nostre Herbari, d'Olzinelles, Gualba i Vallvidrera.

17. **P. lonchitis** (L.) Roth.

Sinon.: *Aspidium asperum* Gray.

COLM.: (sub: *Aspidium*). «Pir. (Salvañá); Montserrat »(E. Bout); Nuria (E. Pourr.); Valle de Arán (Villiers, Isern); Puigmal, bosque de Segalés más »arriba de Berga (Grau); Set-Cases, Nuria, Cerdaña »(Vayr.); Valle de Baños (Timb.)»

COSTA (*Fl.*): (sub: *Aspidium*), «Puigmal, etc. de los »Pirineos centrales; bosques de Segalés más arriba »de Berga, Grau!; Valle de Arán, Isern!; puerto de »Benasque, Zett.-Ver.» — (Suplem.): «en Nuria, »Basivé, ... » — (Sub.: *Aspidium*).

COSTA (*Herb.*): (sub: *Polysticum*), Valle de Arán, Isern; Segalés, Nuria, Costabona (Costa).

SAURAS (*Herb.*): (sub: *Aspidium*); Puigmal, Basivé, Castanesa.

TRÉMOLS (*Herb.*): Nuria, Castellserás, Valle de Arán.

Wk. ET LGE.: (sub: *Aspidium*). «In fissuris rupium »regionis alpinæ Hispan. borealis, orientalis et australis passim.... in Pyren. Catal.»

La cita de Boutelu «Montserrat», ni s'ha confirmat per cap altre botànic, ni la podem tenir per exacta tractant-se d'una espècie que no baixant dels 1.000 metres necessita indrets més frescals i humits que no els que té nostre *Sinat*.

El tenim recollit del Canigó.

4.ª Subfam.—ASPLENIEÆ

3.ª Tribu.—ASPLENIINÆ

6. Gèn.—**Athyrium** Roth. 1799.

Especies:

- (Frondes bi-tripennatisectes, amb els segments gaire
bé situats a iguals distàncies . . . . .
. . . . . *filix femina* (L.) Roth.
(» bipennatisectes amb els segments inferiors
cada vegada més separats . . . *alpestre*.

18. **A. filix femina** (L.) Roth.

Sinon.: *Aspidium Rhæticum* Swartz.

Asplenium filix femina Bernh.

Athyrium acrostichoideum Bory.

» *convexum* Newman.

» *cyclosorum* Ruprech.

» *dentatum* Gray.

» *depauperatum* Schumacher.

» *incisum* Neurnan.

» *irriguum* Gray.

» *lætum* Gray.

» *laxum* Schumacher.

» *molle* Roth.

» *trifidum* »

Polypodium dentatum Hoffmann.

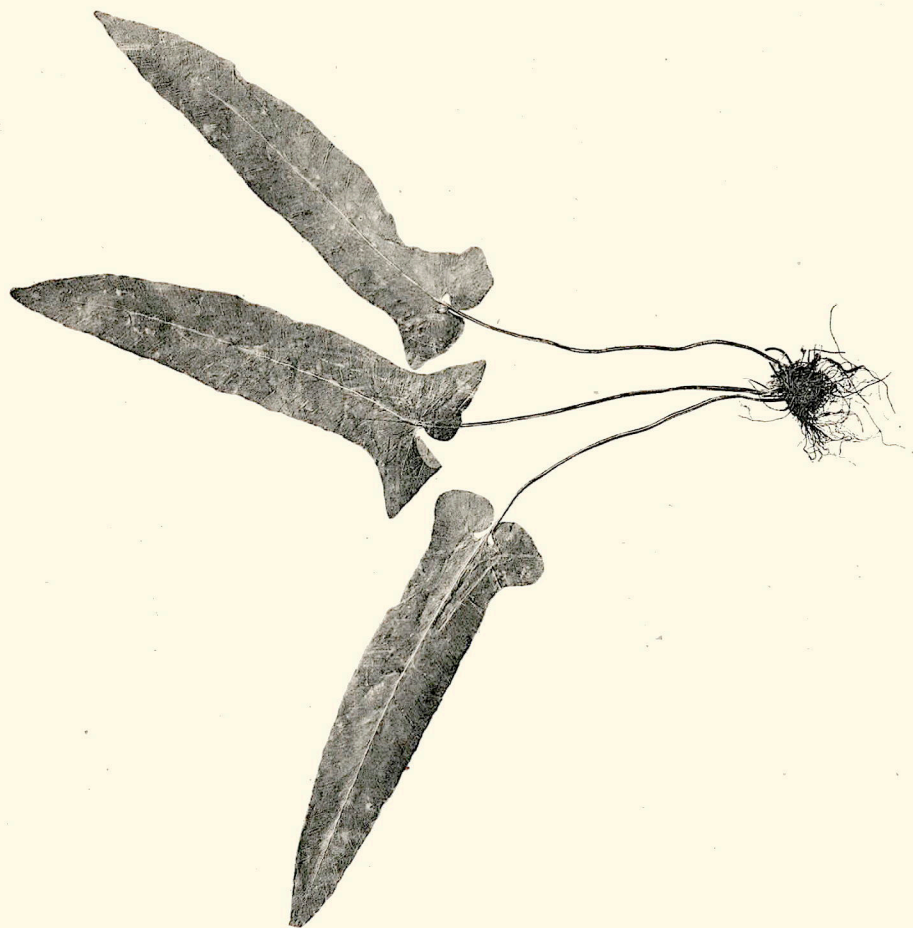
» *filix femina* (L)

» *incisum* »

» *lætum* Salisbury.

» *molle* Schreber.

- BOFILL (*Herb.*): (sub: *Adiantum*). Camprodón, Bolós.
- COLM.: «Cat. (Salv., Palau); montes de S. Jerónimo
 »del valle de Hebrón (Salv.); Montserrat (Salv., E.
 »Bont.); Olot (Bolós); Gavá (Sanponts); Valle de
 »Arán (Costa); Camprodón (Isern); Montserrat,
 »hacia S. Juan (Bassag.); Montseny, Ampurdán
 »(Texid.); Rosas (Trem.); Set-Cases, Guillerías
 »(Vayr.); Valle de Baños (Timb.). — N. vulg.:
 »Falsía femella Sanponts, Falguera femella Bassag.»
- COSTA (*Fl.*): (sub: *Asplenium*): «Montserrat, Colm.;
 »valle de Arán ?» — (Suplem.): «Hacia Tosas,
 »Trém !; valle de Camprodón, Isern !, Bosch de
 »Carboné sobre Set-Cases, Vayr. ! — Pirineos de
 »Aragón, Campo !; Puerto de la Forqueta, Timb.
 »— Una forma cogida en Santa Pau ofrece los
 »lóbulos de los segmentos trifidos las más de las
 »veces en el ápice y todos los dientes más agudos».
- COSTA (*Herb.*): Hacia Santa Pau (Costa, Vayreda),
 Bosch del Carboner, sobre Set-Cases (Vayr.)
- SAURAS (*Herb.*): (sub: *Asplenium*). Cadaqués.
- Hi ha un exemplar que no ho sembla pas; ans bé es
 retira a la: *Dryopteris spinulosa* Ktze.
- TRÉMOLS (*Herb.*): (sub: *Asplenium*). Roses, Cadaqués,
 Montseny.
- VIDAL (*Herb.*): (sub: *Polystichum*). Escala de Jacob
 Montserrat.
- WK. ET LGE.: «In umbrosis humidis region. mont. et
 »alpinæ... in Catal., Colm.» (Sub: *Asplenium*).
- Les cites de Montserrat no les confirma pas el P. Mar-
 cet. Tampoc ens sembla de confiança la localitat
 St. Jeroni de la vall de Hebrón, aduida per En
 Colmeiro, àdhuc atribuint-la al Salv.

Fototip. Missé Germ.

PHYLLITIS HEMIONITIS (LAG.) Ktze.

19. **A. alpestre** (Hoppe) Moore.

Sinon.: *Aspidium Ræticum* Schultz.

Athyrium molle Loiseleur.

» *polipodioides* Schumacher.

Polypodium molle Allioni.

» *Rhæticum* L. (partim).

COLM.: (sub: *Polypodium Raeticum*): «Cat., cerca de
»Ripoll (Salv., Pourr.), Set-Cases (Isern), Montes
»Nuria (Texid.), Pirineos, Camprodón y otras par-
»tes (Vayr.)»

COSTA (*Fl.*): (sub: *Polypodium Raeticum*): «Hacia Ri-
»poll, Colm.; Set-Cases, Isern ! ; Puerto de Benas-
»que, Zett.—Ver.»

COSTA (*Herb.*): Set-Cases (Costa).

SAURAS (*Herb.*): (sub: *Polyp. Rhaet.*): Nuria, bosques;
Set-Cases.

TREMOLS (*Herb.*): » » » : Set - Cases, de
Vayr.

Wk. ET LGE.: (sub: *Polyp. Rhaet.*): «In silvis umbrosis
»regionis montanae Catalauniae (Ripoll, Colm.), in
»Pyren. centr. Pto. de Benasque, Zett.)»

L'àrea de dispersió d'aquesta espècie és més extensa
que la compresa en les cites aduïdes. La tenim
recollida a Collsacabra el 18 de juliol de 1913.

7. Gèn.—**Phyllitis**. Ludwig 1757.

Especies:

{ Frondes oblongo lanceola-
des . . . . . *scolopendrum* (L.) Newm.
{ Frondes assagatades . . . *hemionitis* (Lag.) O. Ktze.

20. **Ph. hemionitis** (Lag.) O. Ktze.

Sinon.: *Asplenium hastatum* Bory.

» *hemionitis* L.

Hemionitis vera Clus.

Scolopendrium breve Bert.

» *cordatum* Fée.

» *sagittatum* D. C.

COLM.: (sub: *Scolopendrium sagittatum* D. C.) «Cerca
»de Barcelona (Salv., Quer.); Gerona (Salv., Pourr);
»Pirineos, Montseny (Quer, Palau); Montserrat
»E. Bout.); Prats de Rey en algunos pozos (Puigg.)
»—N. v.: «Melsera» (Palm.)»

Referint-se a una espècie que no és gens abundant trobem massa general la frase: «Cerca de Barcelo-
»na»; amb tot i tractar-se de cites atribuïdes a Salv.
i En Quer. Tant més quan, per un ordinari, es fa en
llocs ombrívols molt localitzats, com són: entra-
des de coves, avencs, baumes, boques de pous,
etcètera. La cita de Bout. a Montserrat, sembla
fictícia, segons deduïm de catàlegs demanats direc-
tament al R. P. A. Marcet. O. S. B.

COSTA (*Fl.*): (sub: *Scolop.*): «Prats de Rey, en algunos
»pozos, Puigg. ! Montseny y Pirineos, Colm. No
»la he visto en estas localidades.»

En son Herb. no n'hi ha cap exemplar. En el d'En
Trèmols els que s'hi conserven no són pas de Ca-
talunya.

GIBERT (in lit.; sub.: *Scol.*) Avencs de la Febró, Tar-
ragona.

WK. ET LGE. «In fissuris rupium umbrosis cavernis-
»que regionis inferioris Hispaniae orientalis et

»australis, raro; in Catalunnia (Montseny, Pyr.,
»Colm.)» (sub: *Scolop.*)

L'escassa que és aquesta espècie, segons es pot deduir de les cites aduïdes, fa que transcrivim ací la nota de nostre erudit consoci honorari Dr. D. Carles Pau, de Segorb, publicada en el BUTLLETÍ de novembre de l'any 1912 (1):

»*Phyllitis Hemionitis* (Lag. Garc. y Clem.) en Barcelona.

»El trabajo del R. P. Barnola publicado en el «BOLETÍN de JUNIO 1912 (2) me recuerda la indicada »criptógama vascular que ningún amigo de Cataluña me ha comunicado recientemente.

»Dicha especie fué recogida por el Dr. Trèmols y »su etiqueta trae estos detalles:

»—Barcelona, Montes de S. Gerónimo.

»Fuentes, riachuelos, etc.

»3 a 400 metros.

»Junio 1875—.

»Según esto deberá ser o debió ser abundante; se »puede buscar en el herbario del difunto Dr. Trèmols bajo *Scolopendrium officinale*, que ciertamente no lo es.

»Segorbe 15. X. 1912.»

Tenim prou resseguides les encontrades de Sant Jeroni de la vall d'Hebrón, a què sens dubte es refereix l'etiqueta del Dr. Trèmols, que poseeix el Dr. Pau, no havent trobat mai l'espècie en qüestió. Però com que llurs condicions fitostàtiques són tan

---

(1) V. *Secció oficial*, primera plana.

(2) V. p. 83 a 86. Una Falguera nova per a Catalunya i una nova localitat de l'*Annogramma leptophylla* (L.) Link

singulars, tenim com a força probable que's trobés, i àdhuc es trobi, en qualque recó d'exploració difícil, sigui per estar cercat pèr a defensa de la propietat, sigui per estar tancat com mina d'aigua, sigui destrossat al fer la carretera, edificar, o per qualsevol altre motiu. Ja havem fet constar que no's troba pas en l'Herbari del Dr. Trèmols en son lloc propi, ni, com apuntem tot seguit, en la següent especie, que sinonímicament es refereix a la denominació *Scolopendrium officinale* notada pel dit Dr. Pau. Es doncs ó localitat avui perduda, o que cal explorar amb nova diligencia, com ens proposem fer-ho. I ara ens permetem afegir que la tenim en nostre Herbari d'un pou de «can Rovira», a Sta. Eularia de Ronsanes en el Vallès.

21. **Ph. scolopendrium** (L.) Newm.

Sinon.: *Asplenium elongatum* Salisbury.

Blechnum linguifolium Stockes.

Scolopendrium lingua Cav.

» *minus* Fée.

» *officinale* D.C., Lam.

» *officinarum* Sw.

» *phyllitis* Roth.

» *vulgare* Smith.

COLM.: «Cat. (Salv., Palau); Montserrat (Salv., E. »Bout.); Pirineos (Quer); Valle de Arán (Villiers); »Valle de Bohí (Isern); Mataró (Salvañá); Olot »(Texid.); Vich (Masf.); Valle de Baños (Timb.); »Arbucias (Cuní); N. v.: «Melsera» (Laguna); «Llen- »gua de cervo» o «cervina», «Herba melsera» (Oli-

Fototip. Missé Germ.

1 ASPLENUM GLANDULOSUM LOISL.   2 ASPLENUM GERMANICUM WEIS

»ver); «Lengua de Ciervo» (Bassag.)» — (Sub: *Scol. officinale* Sm.).

COSTA (*Fl.*): (sub: *Scol. offic. Lm.*): «Común en rocas y sitios sombríos.—Ver. N. v. «Herba melsera».

COSTA (*Herb.*): Surroca, Collsacabra, Olot (Costa).

GIBERT: (sub: *Scol. offic. Sm.*). La Mola, Tarragona, N. v.: «Herba melsera».

SAURAS (*Herb.*): Montserrat. (Sub: *Scol. offic.*).

TRÉMOLS (*Herb.*): Llers, Montserrat. (Sub: *Scol. offic.*).

WK. ET LGE.: (Sub: *Scol. offic. Sm.*): «Ad muros, »rupes, sepes, fossas inque locis humidis umbrosis »(puteis, cavernis, etc.), regionis inferioris per His»paniam borealem abundanter. Catalaunia (Mont»serrrat, Colm.)».

var.: *dedalea* Doll.

Sinon.: *Scolopendrium dedaleum* Willd.

» *furcatum* »

» *multifidum* »

» *ramosum* »

La tenim recollida del Montseny i de Collfret.

8. Gèn.—**Asplenium** (rectius: **Asplenium**) L. 1753.

Especies:

a	{	Frondes pennatisectes.	b)
		» bipennatisectes	c)
		» amb altra mena de particions	d)
b	{	Folíols i planta proveïts de pels glandulosos	
		. . . . . <i>glandulosum</i> Lois.	
		» barbamecs	e)

- c { Frondes d'encontorn triangular . . . *ruta muraria* L.
 » » » lanceolat. . . . . *f*)
- d { Frondes i segments triangulars. *adiantum nigrum* L.
 » oval lanceolades, amb pocs segments . . .
 . . . . . *germanicum* (L).
 » amb 2 o 3 segments. . . . . *d*)
- e { Pecíol tot ell de color bruna negrenca . . . . .
 . . . . . *trichomanes* L.
 Sols la part inferior amb aquesta coloració. . . . L.
- f { Segments inferiors un xic més curts que'ls mitjans . .
 . . . . . *lanceolatum* Huds.
 Lòbuls cuneïformes amb dents espinuloses . . . . .
 . . . . . *fontanum* (L.) Bernh.
 » pennatífids ben distintos . . . . .
 . . . . . *foresiacum* (Le Gr.) Christ.
- g { Frondes amb sols 2 o 3 segments linears, bífids o trífids
 en la punta. . . . *septentrionale* (L.) Hoffm.
 » amb tres segments ovals, roms, proveïts de
 pèls glandulosos. . . . *Seelosi* Leybold.
- h { Foliols amb una aurícula a la part superior. . . . .
 . . . . . *marinum* L.
 » cuneïformes a la base . . . . *viride* Huds.

22. **A. *adiantum nigrum* L.**Sinon.: *Asplenium lucidum* Salisb.» *cuneifolium* Viv.» *nigrum* Bern.» *trichomanoides* Lumnitzer.BOFILL (*Herb.*): Montserrat; Sarrià «Desert»; Arbucies.

COLM.: «Catal. (Salv., Palau); Montes de S. Jerónimo
 »(Salv.); Gavà (Sanponts); Valle de Arán (Villier);
 »Montserrat y Pirineos (E. Bout., Lag., Colm.);
 »Montjuich (Arriete, Colm.); Monte de S. Ginés
 »(Colm.); Mataró (Sabañà); Cercanías de Barcelona
 »Bassag.); Cadaqués (Trem.); Vich (Masf.); Arbu-
 »cias, Garriga (Cuní). N. v. «Falsía negra» (San-
 »ponts), «Capilera negra» (Bassag.)»

COSTA (*Fl.*): «Común en rocas, etc., de parajes som-
 »bríos en todo el país. N. v. «Falsía negra».—
 »Abr., Oct.»

COSTA (*Herb.*): Montjuich, S. Jerónimo, Horta, Surro-
 ca, Barcelona (Costa).

GIBERT.—General, Tarragona. N. v.: «Falsilla negra».

NOGUÉS (*Herb.*): Font del Llorito, Tarragona.

SAURAS (*Herb.*): Montserrat, Oct. 1870; Pantan de
 Vallvidrera.

TRÉMOLS (*Herb.*): Barcelona, Castellseràs, Cadaqués.

WK. ET LGE.: «Ad muros rupesque umbrosas regionis
 »inferioris et mont. Pyren. Catalaun. (Lag., Colm.,
 »Bout.)»

var.: *cuneifolia* (1) Viv. 1806.

Sinon.—*Aspl. Serpentina* Koch.

» *fissum* Vinnuer.

» *Forsteri* Sadl.

» *incisum* Opix.

» *multicaule* Scholtz.

Tarachia obtusa Presl.

COLM. (sub.: var. β *Serpentina* Koch; *Virgili* Bory;...)

»Cataluña en el litoral del Mediterráneo (Costa.)»

(1) Havem concordat l'adjectiu amb la paraula *varietas* (var.)

COSTA (*Fl.*): (sub: *A. Virgili* Bory); «En el litoral la »forma de lòbuls agudos profundamente hendidos.»
 Aquesta varietat, segons En Christ (1) és una forma curiosa i constant de l'especie, per adaptació a les roques serpentíniques (ofítiques), d'on li prové un dels noms que li han donat; però que malgrat la circumstància dita, no pot conservar-se per llei de prioritat.

23. **A. fontanum** (L.) Bernh.

Sinon.: *Aspl. Halleri* D. C.

» *refractum* Moore.

Aspidium Halleri Willdenow.

Athyrium » Roth.

Polypodium Alpinum Lam.

COLM.: «Cerca de Gavá (Sanpents); Valle de Aràn »(Villiers); Ripoll (Pourr.): Montserrat (Pourr., »Willk., Costa); Cabrera, altos de Berga, Campro- »dón, Pir. orient. (Costa); Coll de Jou (Comp.); »Entre Ripoll y Ribas (Puigg.); Llusanés Campo): »Freixanet (Vayr.). N. v. «Falgueretes» (San- »pents).»—(sub: *Aspl. Halleri* D. C.)

COSTA (*Fl.*): (sub: *Aspl. Halleri* D. C. β *fontanum* Gr. et G.): «Montserrat, Cabrera, altos de Berga, »Camprodón, Pirineos orientales? — Jun., Ag.»— »(Suplem.): «A más de los montes citados, Coll de »Jou, Comp!; entre Ripoll y Ribas, Pont de la »Cabreta, Puigg!; Freixanet, Vayr. ! Llusanés, »Campá.....»

(1) «Die Farnkräuter der Erde», p. 203.

COSTA (*Herb.*): Montserrat, Sta. Cecília; Freixanet (Costa); Pont de la Cabreta (de Puiggari).

Hi ha un exemplar de Montserrat talment allargat, que'ns semblà l'especie: *Aspl. lanceolatum* Huds.

GIBERT (*Herbari et in litt.*): «Grau de la Morera (Priorat), indret sec; Montsant.»—(sub: *Aspl. Halleri*. D. C.)

SAURAS (*Herb.*): Montserrat. (sub: *Aspl. Halleri* D. C.)

TRÉMOLS (*Herb.*): » , Collsacabra, St. Llorens, Castellseràs. (sub: *Aspl. Halleri* D. C.)

Wk. ET LGE.: «Montserrat, Wk., Costa; in Pyren., »c. Olot, Vidrà, Guillerías, Freixanet Vayr.); inter »Ripoll et Ribas, pr. pont de la Cabreta, Puigg.); »Coll de Jou (Comp.)»

24. **A. foresiacum** (Le Gr.) Christ.

Sinon.: *Asplenium forisiense* Le Gr.

» *Halleri* var. *foresiacum* Le Gr.

Citat per primera vegada per En R. de Litardière en el «Bulletin de Géographie botanique» (1): «Girona: Cadaqués (Sennen; juillet 1907). Roses (Sennen; abril 1903). Vilajuiga (Sennen; abril 1908). (Vidit Dr. H. Christ)».

El recollírem en el camí de Cabrera al Santuari del mateix nom pel Juliol de 1913 i a Sant Esteve de Bas, pel barranc de la font de la Llosa, pel mateix mes de l'any següent.

Dit G. Sennen donà la seva cita (n.º 611) en el «Boletín

(1) Tome XXI. Janvier 1911, n. 255, p. 29. «Contribution a l'étude de la Flore ptéridologique de la péninsule ibérique».

de la Sociedad Aragonesa de Ciencias Naturales» (1):
 »Catalogne: Albères entre Vilatorí et le Castellar
 »d'Espolla, dans les roches, en plusieurs points;
 »Sierra de Cadaqués sous plusieurs formes.—Ex
 »Christ et R. de Litardière.

»Obs.—Espèce nouvelle pour l'Espagne.—*Ex Litardière in litt.*»

25. **A. germanicum** Weiss.

Sinon.: *Aspl. alternifolium* Wulfen.

» *Breynii* Retz.

» *murale* var.: β . Moench.

Scolopendrium alternifolium Roth.

La primera nota que trovem relativa a la presencia d'aquesta falguera a casa nostra és d'En Llenas (2), qui la cita de Casarill (v. d'Aràn). En el Montseny, prop de les Agudes la va collir el 29 de desembre nostre consoci En Joan Pardo (3). Ambdugues cites són força interessants, tractant-se d'una especie tinguda, fins no fa gaire, com de dubtosa existencia a Catalunya i a Espanya (4).

Al corregir derrerament aquestes quartilles se'ns tornà a presentar En Joan Pardo amb exemplars recollits el 25 d'agost a Set-Cases (Vall de Carlat, marges dels voltants de la jaça d'En Japet); on hi era abundant, amb la particularitat que cada mota acos-

(1) Nov. Dic. 1912, t. II, n. 9-10, pág. 229. «Quelques formes nouvelles ou peu connues de la flore de Catalogne, Aragon, Valence».

(2) «Memòries de la «Institució Catalana d'Historia Natural».—Memòria 1.ª, p. 15.

(3) V. Butll. de la «Inst. Cat. d'Hist. Nat.», Febrer 1915.

(4) «Bulletin de la Societè International de Géographie botanique», Janvier 1911 p. 15.

tuma a presentar-se voltada d'altra de l'*Aspl. septentrionale*, en la mateixa forma que observà al Montseny.

26. **A. glandulosum** Lois.

Sinon.: *Aspl. Petrarchae* D. C.

» *pilosum* Guss.

» *trichomanes* b. L.

»   »   *b. pubescens* Gr. et G.

» *Vallis clausae* Reg.

Polypodium Petrarchae Guér.

El primer que, segons sembla, cità aquesta especie, encara que amb la sinonímia *Aspl. Petrarchae* D. C. fou el G. Sennen, al «Boletín de la Sociedad Aragonesa de Ciencias Naturales» en son treball «Quelques formes nouvelles ou peu connues de la flore de Catalogne, Aragon, Valence (1). Poble de Segur vers Gerri (H. Coste); Organyá (Bub.); Rochers de conglomérats à côté de Tortosa: Rochers de Port-Bou (Fr. Augustin).»

—Trobada a l'entrada de les coves de Collbató (2) per En Joan Pardo. També es troba en el camí que devalla de la Cova de la Mare de Deu. Derrera ment la descobrirem en les coves de sant Julià de Ramis (Girona) sobre'l riu Ter.; entre Garraf i Castelldefels;....

---

(1) Tomo XI — Nov. Dic. 1912, n. 9, 10, p. 229.

(2) «Bol. de l'Institució Cat. de Hist. Nat.» n. 7, 1915.

27. **A. lanceolatum** Huds.

Sinon.: *Aspl. cuneatum* Schultz,

» *Billoii*, Schultz.

» *rotundatum* Haulfus.

Polypodium adiantioides Poiret.

COLM. «Cerca de Casaril y Furcada (Texid.); Cadaqués
»(Trem.)»

COSTA (*Flora-Suplem*): «El Sr. Teixidor señala el
»*A. lanc.* Huds. en Casaril y Furcada. De ninguna
»parte lo hemos adquirido hasta ahora.»

COSTA (*Herb.*): Entre'ls exemplars de l'*Asplenium
adanthum nigrum* L. n'hi ha un en l'etiqueta del
qual el Dr. Cadevall va escriure: «mihi *lanceolatum*».
Respectant l'indiscutible autoritat del primer botà-
nic de nostra terra, en sistemàtica, direm que'ns
semblà un peu *jove* de: *ad. nigrum*.—

SAURAS (*Herb.*): β. *obovatum* in fissuris rupium, Ca-
daqués, Trèmols, (de la «Societas bot. barcin.»).

TRÈMOLS (*Herb.*): Cadaqués, Olot.

WK. ET LGE.: «Ad rupes pr. Cadaqués (Trèmols).»

var. *obovata* (1) Viv.

COSTA (*Herb.*): Cadaqués (sub.: *Aspl. ad. nigrum*).

TREMOLS (*Herb.*): Cadaqués.

WK. ET LGE.: «Cat. Cadaqués.»

28. **A. marinum** L.

Sinon.: *trapeziiforme* Hudson, Withering.

COLM.: «Cadaqués, litoral del Ampurdán desde el cabo
»de Rosas hasta el de Creus (Texid.)»

(1) V. la nota de la pàg. 130.

COSTA (*Fl.—Suplem.*): «Cuevas de la costa del Oeste
»de Cadaqués; Trem. ! — Setiembre de 1805 en
»fruto. Llano de Beguda, raro, Fontfreda — El se-
»ñor Teixidor la cita en el litoral del Ampurdán
»desde Rosas al cabo de Creus (?).»

SAURAS (*Herb.*): Cadaqués.

SOC. BOT. BARCIN. (*Herb.*): Cadaqués (Trèmols).

TRÈMOLS (*Herb.*): Cadaqués.

WК. ET LGE.: «In littore dittonis Ampurdan inde a
»promont. Rosas ad prom. Creus usque, frequen-
»tius in caverna «Cova dels Capellans» Texidor;
»in cavernis rupium littoral. pr. Cadaqués (Trè-
»mols). Llano de Beguda (Fontfreda).»

Es una dada curiosa per a la geografia botànica, que una especie el nom de la qual i les localitats aduïdes pels autors especialistes li assignen un hàbitat tan característic com són les roques calcàries de les costes, s'hagi trobat en un indret tan interior com Begudà (no Beguda) a una hora pròximament d'Olot. Aquesta observació féu que aprofitant una curta excursió a dita vila procuréssim revisar l'herbari *Bolós*, on es conserven uns exemplars, que mostren en llur etiqueta la inscripció: «Pla de Begudà »c. Olot, VI. 78. R. Bolós.» No cal doncs dubtar de la veracitat de les cites d'En Fontfreda. Per dissort ens mancà temps per anar a recollir tan interessant espècie en el punt mateix de la troballa, on s'havia ofert a acompanyar-nos el fill del cèlebre botànic olotí, N'Antoni Bolós.

29. **A. ruta muraria** L.

Sinon.: *Adiantum pygmaeum* L.

Asplenium leptophyllum Schultz

» *multicaulis* Pringel

» *murale* Bernh.

» *murorum* Lam.

BOFILL (*Herb.*): Rocas, Darnius (Bolós).

COLM.: «Cat. (Salv., Palau); Montserrat (Salv., E. Bou-
»telu, Pourr.); Montalegre (Salv.); Valle de Arán
»(Villiers); Vich (Masferrer); Cerdaña (Costa). N. v.
»«Falsia blanca» (Costa), «Ruda de rata» (Bassag.)»

COSTA (*Fl.*): «Muros y rocas sombrías de los montes
»de Cataluña. Prim., Otoño.»

COSTA (*Herb.*): (Puiggarí) Prats de Rey; paredes hú-
medas.

GIBERT (*Herb. et in litt.*): «Tarragona, Montmell, Cas-
»tellar de l'Albiol, etc.»

NOGUÉS (*Herb.*): Font d'En Garrot. N. v. «Peus de rata.»

SAURAS (*Herb.*): Gerona, Ripoll.

TRÉMOLS (*Herb.*): Montserrat, Vich, Esquirol.

WK. ET LGE.: «Ad rupes et muros regionis inf. mont.
»et alp. per totam fere Hispaniam, in boreali fre-
»quens (inde a littore ad regionem alpinam usque,
»Dur., Wr., Lge.); in australi raro.»

var.: *microphylla* (1) Wallort.

COLM.: «Cat. en Montserrat (Willk.)»

WK. ET LGE.: «in Monte Serrato (Wk.)»

Es troba, encare que escasa, a Sarrià i Tibidabo.

(1) V. la nota de la pàg. 130.

30. **A. Seelosii** Leybold

«Ha sido descubierto en los Pirineos Catalanes por »el Abate Soulié», Bol. de la Soc. Arag. de C. N.; Mayo, Junio, 1908, p. 124. El G. Sennen en el treball ja citat (1) adueix una localitat ben precisa: «Catalogne: Roques calcaires dolomítics sous »Santa Fe près Organyà (H. Coste).»

Encara que sols coneixem aquesta espècie per les descripcions dels A. A., pensem que donada la semblança de formes amb la següent, hagin estat confoses i que dèu trobar-se en variats indrets de nostra terra, éssent convenient que s'hi fixin bé els nostres botànics en l'esdevenir. El nanisme amb què es presenten a voltes les espècies xeròfiles, com ho són aquestes dugues de què ara tractem, pot haver contribuït a no haver fixat prou l'atenció, i per tant que no's trobi citada per cap botànic català. Sembla ésser exclusivament habitant en roques dolomítics.

31. **A. septentrionale** (L.) Hoffm.

Sinon.: *Acrostichum laciniatum* Gilibert

Asplenium bifurcum Opiz.

BOFILL (*Herb.*): In saxosis sylvaticis Mongarri (Valle de Arán, Sept. 1873). *Herb. Pujol. Olot* (Vayreda) raro.

COLM.: «Cat. (Salv., Quer, Villiers); Montseny (Salv.); »Pir. (Quer); Valle de Arán, (Villiers, Costa); Olot

---

(1) V. p. 134, n. 1.

»(Bolós); Cerdaña, valle de Ribas (Isern); rocas de
 »S. Segimond (Costa); S. Joan les Fonts y Set-Cases
 »(Texid.); Nuria (Puigg.); Molló, Espinavell, Tra-
 »gurá, Rocabruna, Camprodón y otras partes
 »(Vayr.)»

COSTA (*Fl.*): «En Montseny, Colm.—Rocas de S. Segi-
 »mond; valle de Arán, ver.»—(Suplem.): «Pirineos
 »orientales, Nuria, Puig!; Molló, Espinavell, S'Acot
 »(raro) Vayr.!»—

COSTA (*Herb.*): Molló; Espinavell; S. Acot (raro) Vayr;
 Puigg. Nuria; S. Segimond (Costa).

SAURAS (*Herb.*): Nuria; Vall d'Aràn.

TRÉMOLS (*Herb.*): Valle de Arán; Coma de Tech.

Wk. ET LGE.: «In fissuris rupium umbrosis regionis
 »mont. et alp. hinc inde. Montseny (Colm.) In
 »Catal. pyrenaica freq., Rocabruna, Camprodón,
 »Tragurá (Vayr.); Nuria (Puigg.) Prope S. Miguel
 »Solterra ad rupes calcar. S. Cristobal de las Fonts,
 »pr. Olot Vayr.)»

Anys enrera trobarem un exemplar entremig de les
 pissarres que afloren en la drecera de Vallvidrera,
 prop d'unes alzines qui hi ha poc abans de sa ter-
 minació, (1) i que servem a nostre Herbari. No
 sabem que s'hagi tornat a trobar en tan poca
 altitud aquesta espècie rupícola que prefereix mun-
 tanyes alteroses, i es fa en les roques granítiques i
 pissarres silíciques.

(1) V. Butll. de l'Inst. Catal. d'Hist. Nat. — 1903, Abril—Juny — «Notes Cripto-
 gàmiques», p. 69.

32. *A. trichomanes* L.

Sinon.: *Aspl anceps* Lowe

- » *densum* Brack.
- » *melanocaulon* Willdenow
- » *microphyllum* Todaro
- » *saxatile* Salisbury
- » *trichomanoides* Weber

Trichomanes crenata Gilibert

BOFILL (*Herb.*): Vallvidrera, Sarrià.

COLM.: «Cat. (Salv., Palau, Colm.) Monte de S. Jeró-
»nimo del valle de Hebrón (Salv.); Montserrat
»Salv., Pourr., E. Bout.); Montjuich (Arriete,
»Graells); Caldas de Montbuy (Lag.); Valle de
»Arán, Cerdaña Isern): Montserrat, hácía S. Juan
»(Basseg.); Vich (Masferrer); Arbucias, Garriga,
»Cerdeña y Montseny (Cuní). N. v. «Falsía» abu-
»sivamente (Costa); «Falsía roja» (Bassag.)»

COSTA (*Fl.*): «Común en muros, rocas de parajes som-
»bríos desde cerca de la costa a la región subalpi-
»na. Prim., ver. «Falsía» abusivamente.»

No se'n conserva cap exemplar a l'Herbari.

GIBERT (*in litt.*): «General» Tarragona.

NOGUÉS (*Herb.*): Coves de la pedrera, Tarragona. N. v.
«Herba melsera.»

SAURAS (*Herb.*): Montserrat.

TRÉMOLS (*Herb.*): Cadaqués, Olot.

WK. ET LGE. «In fissuris rupium umbrosis atque ad
»muros et sepes regionis inferioris, montanae et
»alpinae.»

var.: *incisa* Lind.

Sinon.: *Aspl. trich.*, f. *helvetica* Milde

» » var. 3 *incisum* Payot

Gaia varietat descoberta a la boca de l'avenc de Castellsapera (Terrassa) el 12 d'octubre de 1913. No consta que s'hagués citat encara de Catalunya. (1)—Vallvidrera.

var.: *incisi-crenata* Aschers.

En el barranc de «Can Soca» (Sarrià). També nova per a Catalunya (2).

33. **A. viride** Huds.

Sinon.: *Aspl. intermedium* Pr.

» *trichomanes* L., partim.

» *umbrosum* Villars

» *vogesiacum* Schultz

BOFILL (*Herb.*): Montserrat.

COLM.: «Cat. (Lapeyre, Pourr.); Valle de Viella y Valle
»de Arán (Lap., Costa), Nuria, Set-Cases, Costa-
»bona, N.^a S.^a del Coral (Vayr.)»

COSTA (*Fl.*): «Valle de Viella, Valle de Arán, Lap.,
»Costa; Maladetta y puerto de Benasque, Zett. Ver.»

COSTA (*Herb.*): Valle de Arán.

SAURAS (*Herb.*): Benasque.

TRÉMOLS (*Herb.*): Set-Cases.

WK. ET LGE.: «In fissuris rupium humidis regionis
»alpinæ Catalauniæ. (Valle de Arán in Pyr., Lap.,
»Csta!)»

El tenim de la cova de S. Segimon, Montseny.

1) V. «Butll. de l'Inst. Cat. d'Hist. Nat.», 2.ª èp any 10, n. 8-9, pàg 118.

(2) V. «Butll. de l'Inst. Cat. d'Hist. Nat.», 2.ª èp. any 11, n. 2, pàg. 33.

9. Gèn. — **Ceterach** Lam. 1805.34. **C. officinarum** D. C.

Sinon.: *Asplenium Ceterach* L.

» *sinuatum* Salisbury

Blechnum squamosum Stokes

Ceterach Ceterach Newman

Polypodium asplenioides Scopoli

BOFILL (*Herb.*): Monjuich (roques, Font de Guilleumes).

COLM.: «Cat. Salv., Palau); Barcelona (Salv., Graells, »Colm.); Valle de Arán (Villiers); Montserrat (E. »Bout, Colm.); Caldas de Montbuy (Graells, Colm.) »Monjuich (Arriete, Colm.); Mataró (Salvañá); »Vich (Masf.); S. Miguel del Fay (Cuní). N. v. «Herba daurada» (Palm., «Dauradella» (Costa).»

COSTA (*Fl.*): «En murs, rocas sombries y húmedas »de todo el país. Mayo. N. v. *Dauradella*».

COSTA (*Herb.*): Prats de Rei (Puigg.), Montserrat, S. Llorenç (Costa).

GIBERT (*Herb. et in lit.*): «General, La Mola, N. v. »Dauradella».

NOGUÉS (*Herb.*): Pedrera de Tarragona.

TREMOLS (*Herb.*): Cadaqués, Montserrat.

VIDAL (*Herb.*): Montes de Poblet; Montserrat, dels Degollats a Sta. Cecilia.

WK. ET LGE.: «In fissuris rupium umbrosis, ad muros vetustos regionis infer. et montanæ per totam »fere Hispaniam».

var.: *crenata* Moore.

Serra verdina, prop de Seva; Olzinelles; Sarrià.

4.^a Tribu. — BLECHNINÆ10. Gèn. — **Blechnum** L. 1753.35. **B. spicant** (L.) Wither.

Sinon.: *Acrostichum nemorale* Lam.

Bl. boreale Babington

Lomaria borealis Linck

Onoclea boreale Hoffmann

Osmunda borealis Salisbury

Spicanta » Presl.

Stegania » R. Brown

COLM.: «Cat. (Palau, E. Bout.); Pirineos (Palau);
»Montserrat (E. Bout.); valle de Arán (Isern);
»Peguera y Fumaña (Grau): Camprodón (Bolós);
»Set-Cases (Vayr.)».

COSTA (*Fl.*): «Valle de Arán, Isern !; debajo del puer-
»to de Benasque, Zett; Peguera y Fumaña, Grau !;
»Pirineos Orientales ? — ver».

COSTA (*Herb.*): Arán (Isern, Costa).

SAURAS (*Herb.*): Artiga de Lin, Companyó.

VIDAL (*Herb.*): Sense localitat.

WK. ET LGE.: Catal. «(Colm.)».

En el camí del Salt de Gualba (1). No's troba a
Montserrat.

(1) V. «Butil. de l'Inst. Cat. d'Hist. Nat.», Febrer 1915, pàg. 18.

5.ª subfam.—PTERIDIEÆ.

5.ª Tribu.—GYMNOGRAMMINÆ

II Gèn.—**Anogramma** Link, 1841

36. **A. Leptophylla** (L.) Link.

Sinon.: La prou nombrosa que coneixem es refereix sols al nom genèric, per això no la continuem.

COLM.: (sub: *Gymnogramma*); «Cat. (Texid.); Rosas »(Texid.); Cadaqués (Trem.); Pui, Tortellà (Cuffi); »cabo de Creus (Vayr.)».

SAURAS (*Herb.*): (sub: *Grammitis*): Cadaqués.

TREMOLS (*Herb.*): » » L'exemplar que hi ha porta la localitat italiana; Pisa.

WK. ET LGE. (sub: *Gymnogramma*). «Ad rupes um- »brosas prope Cadaqués (Trèmols).»

— Res no en diu En Costa, ni es troba cap exemplar de tan interessant espècie en son Herbari. No és pas escassa en l'herbam ombrívol dels vessants del Tibidabo i Vallvidrera (1).—«S. Climent, Vila- »juiga, Gavà, terres et murs humides. 1908. 22 et »24 IV.» G. Sennen.

var. o forma: *microloba*.

«Massif du Tibidabo près la station de Vallvidre- »ra. 1912, 12. IV.» G. Sennen.

---

(1) V. nostre art.: «Una Falguera nova per a Catalunya i una nova localitat de l'*Anogramma leptophylla* (L.) Link.»—Butll. de la Instit. Catal. d'Hist. Nat.—Juny de 1912.

6.ª Tribu. — CHEILANTINÆ12. Gèn. — **Pellæa** Link, 1841,37. **P. hastata** (Thunb.) Christ.

Sinon.: *Pellæa calomelanos* (Sw.) Lick. (Apud Christ).

Pteridella hastata Mett.

Pteris Codinæ Pau et Cadevall.

» *hastata* Thunb., teste Kuhn (1).

- Aquesta preciosa espècie, indígena del S. de l'Àfrica, fou descoberta en les cingleres del Pasteral, pel metge de la Sellera D. Joaquim Codina. Comunicada al Dr. Cadevall, la prengué com a espècie nova *Pteris Codinæ* Cadevall et Pau), interinament consultava el cèlebre filicilòleg Dr. Carl Crist, de Basilea. La decisió d'aquest fou tractar-se de la *Pellæa hastata* (Thbg.). Prantl; manifestant una gran estranyesa de la presència d'aquesta falguera a Europa, arribant a assegurar, segons diu R. de Litardière (2) que: «constitue un fait de géographie botanique des plus remarquables.»— La tenim recollida el 8 de Juliol de 1914, en el mateix indret (3).

(1) V. Hooker and Baker «Synopsis Filicum», p. 152.

(2) Bulletin de Géographie botanique, n. 255, Janvier 1911, p. 19, i C. Christ, «Die Geographie der Farne», p. 181 i 261.

(3). V. «Bull. de l'Int. Cat. d'H. N.» Maig de 1915, p. 69.

Fototip. Missé Germ.

NOTHOLAENA VELLEA (AIT.) DESV.

13. Gèn.—**Notholæna** (1) R. Br., 1810.

Espècies:

- { Frondes enterament cobertes de pèls llanosos blan-
quinosos. . . . . *vellea* (Ait.) Desv.
» cobertes sols en l'envers i el pecíol d'escates
sedoses, rogenques. . . *Marantæ* (L.) R. Br.

38. **N. marantæ** (L.) R. Br.

Sinon.: *Acrostichum Canariense* Willd.

» *ferrugineum* Pourr.

» *subcordatum* Cav.

Nothoclæna subcordata Desv.

COLM.: «Cataluña (E. Bout.); Montserrat (E. Bout.)»

WK. ET LGE.: «In fissuris rupium umbrosis regionis
»submontanæ Hispaniæ australis».

Amb dades tan escasses i insegures i no trobar-se un sol exemplar en els Herb. d'En Costa i d'En Trémols, n'hi hauria per a dubtar de l'existència d'especie tan gaia a nostra terra, i esborrar-la de la nostra Flora; però sortosament en el nostre, conservem una fronde de Pont de Malafugassa (Guilleries). Es doncs especie certa i nostra. La localitat «Montserrat» d'En Bout. la podem donar com del tot apòcrifa i fins errònia, talment com tantes d'altres del dit autor, ja prou desacreditat entre'ls botànics catalans.

Encara cal afegir quelcom per a completar aquesta

---

(1) No's té d'escriure com viciosament es fa: *Nothoclæna*.

nota crítica. En el «Boletín de la Sociedad Aragonesa de Ciencias Naturales», t. II, Nov. 1904, n. 9, es llegeix:

Nothoclaena Marantae R. B. «Prescindiendo de la referencia de Bout., parece que el único lugar donde positivamente se ha encontrado es la *Garrinada* junto a Olot, donde la halló Vayr. en 1890, con la *Cheilantes odora* Sw. Al año siguiente me ofreció un ejemplar, pero yo no supe ya encontrar en aquella reducida colina ni una ni otra especie.» Res no té d'estrany que tractant-se d'especies xeròfiles, com ho són les dugues citades pel Dr. Pau, no les trobés visitant un sol cop, lloc tan circumscrit, puix en anys de seca s'esdevè no trobar-les adhuc en indrets aon un mateix les te recollides; tant més que per un general les plantes xeròfiles cerquen per a desenrotllar-se indrets força reduïts i particularitzats, éssent precis a les voltes tornar-hi i retornar-hi fins a poder trobar-les o recollir-les. Nosaltres la trobarem en les roques volcàniques de la Garrinada (1), en l'únic indret on avui dia es troba en la comarca d'Olot.

Nostre consoci el Dr. Pius Quer la recollí a Vallfogona (alt Pallars) (2), i nosaltres abundosa en la proximitat del salt de Gualba, al nostre Montseny (3).

(1) V. «Butll. de l'Inst. Cat. d'Hist. Nat.», Oct. 1914.

(2) V. «Butll. de la Inst. Cat. d'Hist. Nat.», Març 1915.

(3) Ibid. Febrer, p. 18.

39. **N. vellea** (Ait.) Desv.

Sinon.: *Acrostichum lanuginosum* Desfont.

Asplenium hirsutum Née.

Nothoclaena lanuginosa Haulf.

COLM.: «Cat. cerca de Cadaqués (Trèm.)»

COSTA (*Flora-Suplem.*): «Muros de los olivares y viñedos c. Cadaqués, Trèm! (Diciembre de 1866 sin fructificación).»

COSTA (*Herb.*): Cadaqués. «Paredes de los olivares.» (Trèm.) N. v. «Falgarilla».

SAURAS (*Herb.*): Cadaqués.

TRÉMOLS (*Herb.*): Cadaqués. «In parietibus et in fissuris rupium.»

WK. ET LGE.: «Forma typica a Catalaunia orientali »(pr. Cadaqués, Trém.!) per provincias mediterraneas ad Lusitaniam mediam extenditur.»

14. Gèn.—**Cheilanthes** Sw. 1806.

40. **C. pteridioides** (Reich.) C. Chr.

Sinon.: *Adiantum fragrans* (L.)

» *odoratum* Poir.

» *odorum* D. C.

» *pusillum* Allioni

» *suaveolens* Poir.

Allosorus pusillus Bernh.

Cheilanthes fragrans Hook.

» *Madeirensis* Lowe

» *odora* Sw.

» *suaveolens* Sw., Schkuhr, Willd.

Polypodium fragrans Desf.

» *odoratum* Poir.

Pteris fragrans (L.)

» *acrosticha* Balbis

COLM. «Cat. (Trèmols); Cadaqués (Trèm.); Montseny
»(Masferrer); Tortellà (Cuffi); N. v. «Falguerilla»
»(Trém.)»

COSTA (*Flora-Suplem.*): (sub: *Ch. odora* Sw.) «Grie-
»tas de las rocas y muros de los viñedos c. Cada-
»qués, Trém.!; de Montseny a Collformich, Masf.!»

COSTA (*Herb.*): (sub.: *Ch. odora* Sw.): Cadaqués, pa-
redes, viñedos, rocas (Trém.); de Montseny a Coll
Formic (Masf.)

SAURAS (*Herb.*): (sub: *Ch. odora* Sw.): Coll Formich;
Cadaqués.

TRÉMOLS (*Herb.*): (sub.: *Ch. odora* Sw.): Cadaqués.

WK. ET LGE. «In fissuris rupium umbrosis regionis
»calidae et montanae Hispaniae praecipue austra-
»lis...., ad rupes prope Cadaqués (Trém.!»

La dispersió d'aquesta espècie no és pas tan reduïda
com semblen indicar les cites copiades, car se
troba en el Tibidabo a diversos indrets, a Montse-
rrat (*P. Ad. Marcet O. S. B.*) a Tortosa i veïnatge.

15. Gèn.—**Cryptogramma**. R. Br. 1823.

41. **C. crispa** (L.) R. Br.

Sinon.: *Allosorus crispus* Bernh.

Stelleri Ruprecht

Pteris tenuifolia Lm.

» *Stelleri* Gm.

Stegania anocleoides Gray

COLM.: (sub: *Allosorus*): «Cat. (Barnad. padre, Pa-
»lau), Pir. (id., id.); valle de Arán (Villiers); Clot
»del Infern y puerto de Viella (Costa); Campro-
»dón, Caralps, Nuria (Tex., Trem., Cuffi).»

COSTA (*Fl.*): «Peña Blanca Zett., Costa, y Clot del In-
»fern; Hospital de Benasque y Maladetta, Zett,
»Csta; Pto. de Viella, etc. de los Pirineos. Verano.
»—«(sub: *Allosorus*).—(Suplem.): Pirineos orien-
»tales en Nuria, Carálps y Camprodón según Tei-
»xidor.»

COSTA (*Herb.*): Altos Pirineos (Costa).

SAURAS (*Herb.*): (sub: *Allosorus*) Pir. occid.; Jul.

WK. ET LGE. «In fissuris rupium umbrosis regionis
»montanae et alpinae montium..... Pyrenaeor.
»(Puerto de Benasque, Peñablanca, Maladetta,
»Zett). In saxosis inde ab Nuria ad Camprodón
»(Trèmols, Texid.); Coma del Tech. (Comp.)»—
sub: *Allosorus*).

7.ª Tribu.—ADIANTINAE.

16. gèn.—*Adiantum*. L., 1737.

42. *A. capillus Veneris* L.

- Sinom.: *Ad. africanum* R. Brown
 » *coriandrifolium* Lm.
 » *cuneifolium* Stockes
 » *dependens* Chapman
 » *fontanum* Gray
 » *moritzianum* Linck
 » *pseudo-capillus* Fée
 » *repandum* Tausch

- BOFILL (*Herb.*): Monistrol, Pedralbes.
- COLM.: «Montserrat (E. Bout.); Montjuich (Arriete);
 »Barcelona (Graells, Colm.); Mataró (Salvañá);
 »Tarragona (Fée); Vich (Masferrer); Arbucias, San
 »Miquel del Fay (Cuní). N. v. «Falsía» (Laguna,
 »Palm.); «Capilera» (Costa); «Falguerola» (Texid.)»
- COSTA (*Fl.*): «Fuentes, pozos, norias, grutas y otros
 »sitios húmedos, mayormente calizos. Invierno,
 »Verano.—N. v. «Falsía, Capilera.»
- Cap exemplar se'n conserva en son Herb.
- GIBERT (*Verb. et in litt.*): «General. N. v. «Falsilla,
 »Capilera.»
- NOGUÉS (*Herb.*): Tarragona. N. v. «Falsilla, Capilera».
- SAURAS (*Herb.*): Girona, Montserrat.
- TRÉMOLS (*Herb.*): Cadaqués, Montserrat.
- WK. ET LGE.: «In locis umbrosis humidis (rupibus,
 »puteis, cavernis, ad aqueductus) regionis inferio-
 »gis et montanæ per totam fere Hispaniam.»

var.: *multifida* de Rey—Pail.

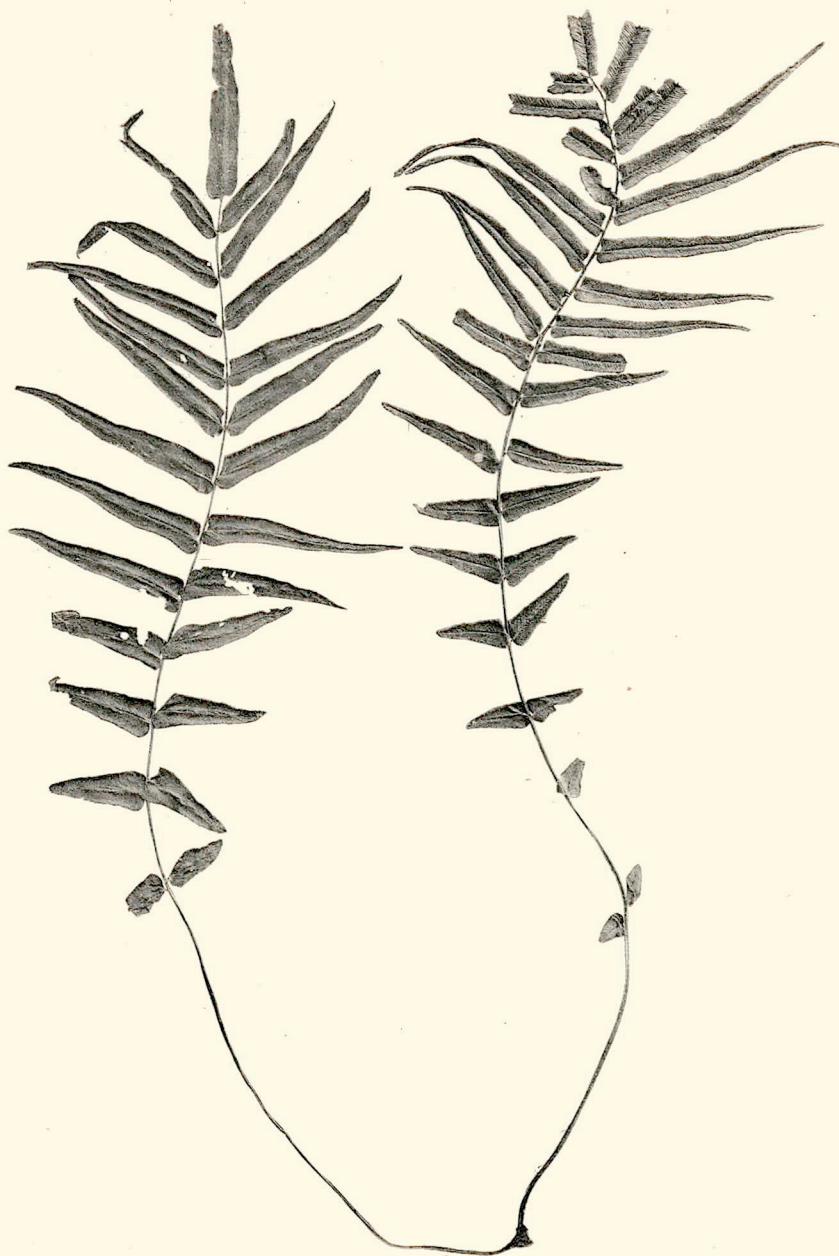
Tenim aquesta elegant varietat, que presenta els lòbuls de les frondes perfectament dividits, del barranc del Jesús i Alfara a Tortosa.

var.: *trifida* (1) Willd.

La trobarem en els fons de la bauma anomenada «La Vora gran d'En Carreras», a Serinyà, lloc immortalitzat per les troballes prehistòriques d'En Pere Alsius de Banyoles.

Ambdugues varietats són noves per a Catalunya.

(1) V. la nota de la pàg. 130.

Fototíp. Missé Germ.

PTERIS LONGIFOLIA L.

8.ª Tribu.—PTERIDINÆ

17. Gèn.—**Pteris** L. 1737.

Espècies:

- a { Frondes pennatisectes o en part bipennatisectes. . . . . b).
 » tripennatisectes . . . . . *tremula* R. Br.
- b { Simplement pennatisectes. . . . . *longifolia* L.
 Amb els darrers segments novament pennats . . . . . c).
- c { Segments ovals . . . . . *cretica* L.
 » linears . . . . . *ensiformis* Burm.

43. **P. cretica** L.

Sinon.: *Pt. nervosa* Thunb.

» *olygophylla* Viv.

» *pentaphylla* Willd.

» *Serraria* Bory

» *stenophylla* Hook. a. Grev.

» *vittata* Swartz

— Sigui'ns permès copiar les dades relatives a son *habitat*, de nostre treball: «Los géneros *Pteris* y »*Pterium* en la Península Ibérica»: (1).—Inmediaciones de Barcelona y en el Vallés de la propia »provincia. Es indudable que debe considerarse »como especie subespontánea, procedente de la »diseminación de esporas de los numerosos piés

»que se cultivan en jardines, estufas é invernáculos.
 »Lo mismo debe decirse de la:

var.: *albo-lineata* Hort.»

— Observacions posteriors ens han confirmat la presència de dita espècie i varietat, així com de les següents:

44. **P. ensiformis** Burm.

Sinon.: *crenata* Sw.

— Del citat treball copiem (1): «Oriunda la especie
 »del Indostán, Himalaya, Ceilán, etc., y cultivada
 »por la elegancia de sus frondes, se halla aclimatada
 »en varios paises. En tal estado la hemos recono-
 »cido en la ciudad y alrededores de Barcelona,
 »tanto la especie tipo, como una variedad, tal vez
 »más propiamente aberración, que denominamos:

var.: *lyrata*, nova.

»Differt a typo pinnulis pluries divisis; segmen-
 »tis extremis magna ex parte in formam lyræ
 »arcuatis.»

Hab.—«Ad muros viridariorum urbis Barcelona».

45. **P. longifolia** L.

Sinon.: *Pt. costata* Bory; Willk.

- » *diversifolia* Sw.
- » *ensifolia* Poir.
- » *lanceolata* Desf.
- » *vittata* L.

(1) V. I. cit. p. 8.

Sobre aquesta espècie transcrivim part del que comunicàrem a nostra INSTITUCIÓ en la tercera de nostres «Notes criptogàmiques» (1): «Les cites generals que donen els autors de la espècie que ens ocupa, es refereixen a unes poques localitats andaluses.—De Catalunya no n'hi ha cap indici.....» Per tant, pensem que els primers exemplars trobats en nostra terra foren els recollits al Tibidabo pel G. Sennen (2).....—La troballa de la *Pteris longifolia* L. al Tibidabo estén considerablement en nostra pàtria l'àrea de dispersió de dita espècie cosmopolita, car prescindint de les cites poc concretes, com les dels tractats generals....., no la trobem citada de nostre terrer ni per En Colmeiro, Costa, Vayreda, Willkomm, o bé altres autors, ni se'n conserva cap exemplar en els Herbaris de Botànics catalans de la «R. Academia de C. y A. de B.»

46. **P. tremula** R. Br.

Sinon.: *Pt. Kingiana* Endl.

La tenim sub-espontània a Sarrià, eixida de les espores del molts peus que es conreuen per l'extremada elegància de ses frondes. L'espècie és propia d'Àustràlia, Tasmània i Nova Zelanda.

(1) V. Butll. de la «Inst. Catal. d'Hist. Nat.» Juny de 1912.

(2) Ací modifiquem la frase de la nota de referència, car ho foren pel G. Sennen mateix, no per son comprofessor G. Claude, segons posteriorment a l'escrit se'n comunicà.

18. Gèn.—**Pteridium** Gleditsch 1760.47. **P. aquilinum** (L.) Kuhn. (1)

Sinon.: *Pteris borealis* Salisbury

» *excelsa* Blume

» *terminalis* Wallich

BOFILL (*Herb.*): (sub: *Pteris*); Ribas.

COLM.: (sub: *Pteris*): «Catal. (Salv., E. Bout.); S. Jeró-
»nimo, cerca de Barcelona (Salv.); Montserrat (E.
»Bout.); Mataró (Salvañá); Vich (Masf.); Arbucias,
»S. Miguel del Fay, Garriga, Cerdaña y Montseny
»(Cuní). N. v. «Falguera» (Laguna); «Falguera
»femella» (Oliver); «Falguera, Fuguera» (Costa).»

COSTA (*Fl.*): «Comunísima en campos arenosos del
»Montseny, en bosques, parajes pedregosos y som-
»bríos, algo húmedos de todas partes. Ver. «(sub:
»*Pteris*).»—N. v. «Foguera», o «Fuguera», «Fal-
»guera femella.»

COSTA (*Herb.*): Una sub.: *Pteris*, sp. ? de Benasque.

GIBERT (*Herb. et in litt.*): (sub: *Pteris*):» La Mola; no
»arriba a la costa. N. v. «Falaguera.»

TRÉM. (*Herb.*): (sub: *Pteris*): Cadaqués, Vallvidrera,
Olot.

WK. ET LGE.: (sub: *Pteris*): «In collibus siccis, ericetis,
»pinetis, pascuis silvaticis, ad sepes regionis infe-
»rioris et montanae totius fere Hispaniae.....»

(1) V. nostre treball: «Los géneros *Pteris* y *Pteridium* en la Península Ibérica»
ans citat.

var. *brevipes* Tausch.

- Citada per primera volta en el treball monogràfic ja prou esmentat, en el qual vam escriure: «Sitios »despejados de la vertiente E. del Tibidabo (Barcelona)», (1) que és el punt on la recollirem, però que probablement deu trobar-se en altres indrets de Catalunya.

var.: *crispulata*, nova.

- La descripció i localitats conegudes, les estampàrem en el mateix document suara anomenat, que transcrivim: «Segmentis cujusque ordinis crenulato-crispis, pinnatisectis. Differt a *crispa* Christ., »quæ crispatione non nisi segmentis postremi ordinis gaudet.—Inventa prius ad ora torrentis Gorch »d'en Pelachs, ditionis Caldas de Montbuy (Barcelona), post etiam in torrente Llavallol, Vallvidrera »(Barcelona)».

6.ª Subfam.—POLYPODIEÆ

9.ª Tribu.—POLIPODIINÆ

19. Gèn.—**Polypodium** L. 1753

48. **P. vulgare** L.

Sinon.: *Polypodium virginianum* Willd.

BOFILL (*Herb.*): Arbucies; Sarrià, desert; Monistrol de Llobregat.

(1) Pág 5.

COLM.: «Cat. (Salv., Palau); Cartuja de Montalegre
 »(Salv.); Montserrat (Talbot, E. Bout., Colm.);
 »Valle de Arán (Villiers); Montjuich (Arriete,
 »Colm.); Cercanías de Barcelona (Graells, Colm.);
 »Vich (Masf.); Arbucias Cuní). N. v.: «Polipodi»
 »(Oliver)».

COSTA (*Fl.*) «Común en sitios selvosos, muros, pie-
 »dras sombrías de todo el país. Primavera-Otoño».

COSTA (*Herb.*): Pobla de Claramunt (Puigg); S. Pedro
 Mártir, Bosques de Segalés (Costa.).

GIBERT (*Herb. et in litt.*): «General. N. v.: Calaguala».

NOGUÉS (*Herb.*): Font d'en Garrot, Tarragona.

SAURAS (*Herb.*): Montserrat.

TRÉMOLS (*Herb.*): Cadaqués.

WK. ET LGE.: «In muris rupibusque umbrosis re-
 »gionis inferioris et montanæ per totam fere His-
 »paniam».

var.: *serrata* (Willd.) de Rey-Pail.

Sinon.: *Polyp. vulg.*, v. *acutum* Wallroth

» » » *serratum* L.

» » » » Moore

» » » *crenatum* Lowe

WK. ET LGE.: (sub: β *serratum* Willd.): «præcipue
 »in littoralibus crescere videtur.»

Deuen referir-se a aquesta varietat els exemplars dels
 quals diu En Costa en el «Suplemento» a la «Flo-
 »ra.»: El *Polyp. vulgare* presenta las frondes denta-
 »das con gran frecuencia.»—Es troba a Montserrat
 (P. Marcet, in litt.); i en llocs prou humits i om-
 brívols arriben les frondes fins a la llargària de
 60 cm., com en tenim de les Escletxes de Papiol,
 Sant Andreu de Llevaneres,....

3.ª Familia.—OSMUNDACEÆ20. Gèn.—**Osmunda** L. 1753.49. **O. regalis** L.

Sinon.: *Osm. Brayerrri* Watelet

» *Hilsenbergii* Grev. et Hk.

» *Hiigeliana* Pr.

» *Leschenaultii* Wall.

» *Plumieri* Tausch

BOFILL (*Herb.*): Montes de Requesens, c. Figueres, 1879, ex Cuffi.

COLM.: «Montseny (Salv., Quer); Pir. (Quer); Montale-
»gre (Pourr.) Montes de Paní y Requesens (Texid.)»

SAURAS (*Herb.*): Silvaticis Requesens; Pir. orient.; ex
Herb. Vayreda, Jul. 1874.

COSTA (*Fl.*): «En Montseny y Pirineos según Colm.;
«No la he visto ni en una ni en otra parte.»—(Su-
plem.): «Hacia Requesens, Cuffi.»

COSTA (*Herb.*): Versus Requesens Cuffi. «Ipse versus
»Pla de la Calma frustra quaesivi.»

TRÉMOLS (*Herb.*): Rosas; Requesens, Julio 1876.

WK. ET LGE.: «In locis silvaticis paludosis, turfosis
»humidisque region. inferioris et montanae Hispa-
»niae praecipue borealis, in prov. ceteris passim.
»Catal.: (Montseny, Pyren., *Colm.*)»

Pel que diu En Costa semblaria tractar-se d'una espè-
cie litigiosa, si més no, per ço que pertoca a deter-
minades localitats. Però les cites aduïdes són tan
clares i precises com de no gaires espècies es do-

nen, i fins consta en les etiquetes de moltes l'any de la recollecció, segons havem copiat, i que no tant freqüentment s'especifica en els Herbaris. Per això mateix no acabem pas de comprendre com en la monumental «Geografia general de Catalunya» dirigida per En Francesc Carreras i Candi, s'hi hagi enquistat un gravat tret de fotografia presa directament de l'herbari del *Dr. Llenas*, en l'etiqueta del qual es llegeix: «Esta especie *no citada* de »Cataluña.....» L'única cosa que deu restar de haver-la trobat dit senyor abundantament (com en efecte ho és) en la reconada del *Salt de Gualba*, és fer certa la localitat Montseny, que's venia citant sense fixesa. Caldria explorar si també es troba, com és probable, en altres indrets ombrívols i humits de les seves serralades.

2.ª Subclase.—**OPHIOGLOSSALES.**

4.ª Família.—**OPHIOGLOSSACEÆ**

21 Gèn.—**Ophioglossum** L. 1753.

50. **O. lusitanicum** L.

Sinon.: *O. vulgatum* L. var. *angustifolia* Hk. CODINA
JOAQUIM: La Sellera, Anglés.

51. **O. vulgatum** L.

Sinon.: *O. microstichum* Ascherson
» *ovatum* Salisb.
» *unifolium* Gilibert

COLM.: «Cerca de Mataró (Salvañá); Berga (Grau); Montes de Sta. Magdalena y Platraver (Texid., Trèm.); in̄mediaciones de Olot (Bolós); N. v.: «Llengua de »serp», «Llança de Cristo» (Bassag.)»

COSTA (*Fl.*): «Hácia Berga (Grau).»—(Suplem.): «Hácia »Platraver y Santa Margarita c. de Olot, Teixidor.»

COSTA (*Herb.*): Creus a la Selva E. Vayr.); Platraver (Costa).

TRÉM. (*Herb.*): Platraver.

Wk. ET LGE.: «In pascuis humidis regionis montanæ »Hispaniæ borealis, centralis et orientalis passim. »Catalaun. (Colm.)»

var.: *platyphylla* (1) Senn.

En el volum.: *Actas y Memorias del Primer Congreso de Naturalistas Españoles celebrado en Zaragoza los dias 7-10 de Octubre de 1908, a la 4.ª sección: Botánica, i a la: «2.ª Note sur la Flore des environs de Figueras par le Frère Sennen», lligim: »Pelouses plantées de platanes et de peupliers à »Pont de Molins et à Cabanas. Cette espèce est rare »à Catalogne. Depuis nous l'avons observé à Saint Climent.»*

22. Gèn.—**Botrychium** Sw. 1801.

52. **B. lunaria** (L.) Sw.

Sinon.: *Botr. lunatum* Gray

Ophioglossum pennatum Lam.

Osmunda lunata Salisb.

(1) V la N. de la pàg. 130.

COMPANYÓ (*Herb.*): Fredós (valle de Arán) 1874.

COLM.: «Montseny (Salv., Quer, Costa); Nuria (Salv.);
 »Pir. (Quer); en varias partes (Palau); valle de Arán
 »(Villiers, Cav.); Olot (Bolós); Montserrat (Colm.);
 »Set-Cases, valles de Bohí y Ribes (Isern); Collsa-
 »cabra, Pla de la Calma, Berga, Pobla de Lillet
 »(Costa); Collfret, Nuestra Señora del Coral, Santa
 »Magdalena, Platraver y otros puntos (Vayr.); valle
 »de Baños, Mongarri (Timb.) N. v. «Llunaria»,
 »Costa.»

Es fa difícil de creure la cita de Montserrat, car *nominatim* fa constar (in script.) el R. P. Marcet no haver-la trobada.

COSTA (*Fl.*): «Praderas de los Pirineos, hacia Set-Cases,
 »Isern!; Nuria, Colm.; Collsacabra, Pla de la Calma,
 »Berga, Pobla de Lillet, etc.; Valle de Arán, Villiers
 »(ex Wk.), Montserrat y Montseny, Colm.—Mayo-
 »Julio. N. v.: «Llunaria».—«(Suplem.):» Pirineos
 »centrales en Bassivé, Comp.!; Valle de Baños y
 »Mongarre, Timb.; Montseny, hacia Collpregón,
 »Puigg! y hacia las Agudas, Costa; Collfret, Vayr!
 »y otros montes.»

COSTA (*Herb.*): «Pobla de Lillet, Collfret (Vayr.);
 »Nuria y Castanesa (Compañó); Montseny, Font
 »del Scot, Coll Pregón (Puigg.) «muy escasa y per-
 »seguida»; Pla de la Calma, hacia Berga (Costa).»

Tenim confirmada per propietaris de Santa Maria de Seva l'afirmació d'En Costa, d'ésser aquesta especie força rebuscada per a remei.

SAURAS (*Herb.*): Nuria, vall d'Arán, Montseny.

TRÉM. (*Herb.*): Montseny, Platraver, Nuria.

WK. ET LGE.: «Montserrat, Montseny, Nuria (Colm.);

»valle de Arán (Villiers). In pascuis siccis regionis
»montanæ et alpinæ Hisp. borealis, centralis et
orientalis passim.»

var.: *adiantifolia* Angstrom.

Sinon.: *c. incisa* Milde.

Botr. lobatum Doll.

» *Moorei* Lowe

Hem reconegut aquesta varietat entre una pila de peus
de Pobla de Lillet i Casanovas, comunicat pel
jove botànic Fr. Fèlix M.ª de Barcelona, O. C.

var.: *tripartita* Moore

Sinon.: *ramosa* Payot

cristata Kinahan

Dels mateixos indrets i comunicada pel mateix.

*
* *

De prop de 60 espècies de Falgueres que se citen de
Espanya n'aduem 52 de Catalunya, distribuïdes
en 22 gèneres; nombre no conegut fins avui en cap
escrit botànic de nostra terra; si bé dugues espècies
l'*Hymenophyllum tunbridgense* L. i la *Dryopteris*
thelypteris (L.) Gray, deuen encara considerarse
com a crítiques, segons les dades aduïdes. Resten
una pila de varietats per estudiar i descobrir. Per a
facilitar-ho servirà aquesta «Contribució», com
a primera fita ferma basada en el coneixement
científic de nostres Falgueres, i guia per als no-
vells botànics. Siguin aquestos molts, coratjosos i
verament científics per a l'enaltiment de la cultura
de nostra pàtria!